48ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 931 Կ. ՊՈԼԻՍ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ՅՕ ՅՈՒԼԻՍ 1934 6 ԺԷՄԱՉԻԼ ԼԱՎԱԼ 1322 — 7 ԹԷՄՈՒԶ 1320

Journal Arménien
MANZOUME-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ՍԻՐ ՅՆՕԲԼՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՆԵՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գ-ՐԴ Ա.Ի Մահալէսի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր։

Մանզումէ-ի Էֆքիար

ՀԱՅԱԳԻՐ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنيجه بوى وسياسى غزته‌در
صاحب امتيازى : ارجاسى قره‌جه
اداره خانه‌سى : باب عالى جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԳՆԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆ

	Ցարեկեան	Վեցամսեայ
Կոլոյ համար	80 գր.	50 գր.
Պատուանշան. համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 գրուշ։
Մէկ անգամէ աւելի տպագրմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՅԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԷՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՌՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ ԵՒ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒՆ

ՎԱՀԱՆ ԹՕՇԻԿԵԱՆԻՆ

Զրկուած ուսուցիչներու համար յօդուածդ («Մանզումէ», թիւ 907) սոփպեց զիս քանի մը տողեր չարել մեր կրթական ընդհանուր ինկածութիւնը բնորոշող այն վէրքին մասին որուն վրայ յաջողած էիր դնել մատդ այնքան խիզախօրէն։ Անո՛ր համար խիզախօրէն կ'ըսեմ՝ վասն զի փոած, ընդարմացած, նեխած կողմերը ցոյց տուած էիր, հոգաբարձու և ուսուցիչ կոչուած անձերու մակաբոյծ դասակարգին՝ որ ընդարձակ տեղ մը և դիրք մը բռնած է հիմակ մեր կրթական գետինին մէջ, ուր ամբողջ նոր սերունդ մը կայ արամադրելի չատ մը անարժան, ապիկար և թունաւոր ձեռքերու մէջ։ Ինչե՞ր չէն գրուած մեր կրթական գործին համար՝ մեր լրագրական գոյութեան բոլոր ընթացքին մէջ, Հոգաբարձուական, թաղականական, խնդիրները կը չարունակուի դեռ թէ՛ դաւառներուն և թէ նոյն իսկ Պոլսոյ մէջ՝ ինչպէս կը հաւատաս, սիրելի Թոչիկեան, քու այս յօդուածովդ՝ որուն անկեղծութեանը չհաւատալու և ո՛չ մէկ պատճառ կայ։

* *

Երկրայութիւն չվերցներ մատնանշած տխուր իրողութիւնդ, թէ՝ մեր վարժարանները վատնուած անհաշիւ պիւտճէներուն ուղիղ համեմատող կրթական արդիւնք մը չէ որ կուտան։ Երեւութապէս ջանքեր ու ջանքեր՝ և արատարելը զէրօ։ Ահագին աղմուկ, քննութիւններ, հանդէսներ, դրամական և բարոյական օգնութիւններ՝ ու ոչի՛նչ, վասն զի մեզմէ պակած կրթական-առաջդիմական բուն տարրը ապարդիւն կը հանէ ամէն աշխատութիւն, ամէն ջանք և ամէն զոհողութիւն։ Մեր վարժարաններու պաշտօնէութիւններուն մէջ, սկսելով Ուսումն. Խորհուրդներէն մինչեւ ուսուցիչները, կեղծիքը, կողմնակալութիւնը և կանխակալ կրթական համոզումներու քայքայիչ գաղափարումները կը կենան՝ ցից։ Ո՛ւր որ անկեղծ ու ճշմարիտ գործունէութիւնը կը պակսի՝ հոն աւերիչ ձեռք մը մտած է արդէն։

Մեր վարժարաններու ուսուցչութիւններուն վերեւը՝ ունինք այսօր հոգաբարձու աղաներ, որոնք ամէնէն ետոր և գռեհիկ ըմբռնումը ունին վարժապետական ասպարէզին համար։ Վարժապետ ազգիլը մակդիրը, զոր կուտան ընդհանրապէս ուսուցիչ դասակարգին, մանաւանդ երբեմն ալ իրա՛ւամբ վարժապետ ազգիլը վարժապետներու համար, չատ բան ցոյց կուտայ այս մասին։ Ո՞վ է վարժապետը։— Դառայ մը, պարզապէս խաղալիք մը հոգաբարձուներուն կամ թաղականներուն։ Ինչո՞ւ վերարկուն չի կոճկէ անները հոգաբարձուի, թաղականի և կամ ժողովականի մը հանդիպի, ինչո՞ւ հաւիւ քթին տակէն բարեւ մը տալ հաճող հոգաբարձուին «Աստուծոյ բարին»ը «խորին ակնածանօք» չըսէ, և կամ բարեւը գետինէն չառնէ։ Ինչո՞ւ գլուխի հատատական,— կամ լաւ ևս է ըսել մեքենական,— նշանը, «այո՛»ն, բերնին մէջ պատրաստ չունենայ։ Ո՞վ է ըսեր թէ վարժապետը իրաւունք ունի իր ինքնուրոյն անհատականութիւնը, կարծիքը ունենալու։ Հոգաբարձուին կամ թաղականին կամքը իր սկզբունքն ու Աւետարա՛նը ըլլալու է։ Վարժապետ ըսածդ մեղրը բերանը, բուրվառը հեռը և երկաթէ գրիչի տեղ փետուրէ գրի՛չը ունենալու է ձեռքին մէջ՝ երբ խնդիրը հոգաբարձուներու կամ թաղականներու հետ է։ Այո՛, ասիկա՛ պահանջեցին հոգաբարձուներն ու թաղականները։

Ու յաջող դերակատարութիւնո՛վ մըն էր որ Հայ ուսուցիչներէն չատերը կրցան այս նուիրական պարտականութիւնը կատարելու ջանադիր ըլլալ։ Հայ ուսուցչութիւնը, նեղկուկ ապրուստի մը համար, ինկա՛ւ այս տիղմին մէջ, արատաւորեց իր անունը, և գերին դարձաւ այլ ևս այս պահանջումներուն՝ որոնք ապօրինի՛ էին ամէն կերպով։ Եւ Հայ վարժապետը, այլասեռուելով հետզհետէ, իւրացուց այս բոլորը, կեղծաւորութեան մարմնացո՛ւմը դարձաւ, յանձնելով իր ղէկը Հոգաբարձութիւն կոչուած անորակելի մարմիններուն՝ որոնք ուզածնուն պէս վարեցին զայն ալ ու ձախ՝ մէկ կողմ թողելով ա՛լ պաշտօնին մեծութիւնը և մանաւանդ դաստիարակութեան զորձին վեհութիւնը՝ որուն պատասխանատուն ի՛նք էր սակայն։ — Վարժապե՛տը։ Ան շողոքորթե՛ց մինչեւ վերը, ստորնացաւ, քծնեցաւ, վրայ տուաւ իր «Ես»ը՝ որ բարոյական ինքնաճանաչութի՛ւնն է մարդուն հոգեկան ու բարոյական կաղմաւորումին մէջ, մոռցա՛ւ իր կրթ. դերն ու անհատականութիւնը՝ որոնք իրեն բարձր դիրք մը պիտի վերապահէին ընկերութեան մէջ, աղոտոտե՛ց դաստիարակութեան բարձր անունը՝ վարժապետութիւնը բերելով հասցնելով այս օրուան՝ ուր բովանդակ ինկած ոգեղութի՛ւն մըն է երեւցածը և սովորութիւն մը դարձնելով այս դատապարտելի քծինքը՝ քու ըսած պատկերտ բացատրութիւնովդ, «գեղարդասներու փէչերն ի վեր»։ Այն վարժապետները որ յանձն առին այս վայրաքարշութիւնը, յաջողեցան միշտ, վարձատրուեցա՛ն, պաշտօնի տեւականութիւն ունեցան, և սակայն՝ իրենց նկարագիրը, անհատականութիւնը զոհուեցաւ։ Իրենք, — այդ վարժապետները, — ըրին այս բոլոր դատապարտելի սողոսկումները պաշտօնական մարմիններուն չուրջը՝ ասոնց բոլորը ուսուցիչներու պարտականութիւնը սեպել տալու ներշնչումն ընելով իրենցմէ ոչ նուազ դատապարտելի այդ մարմիններուն։ Այսպէս տգեղ կերպով վատարկուած հաց մը, պզտիկ պաշտօն մը և կամ ամսականի չնչին յաւելում մը՝ մոռցնե՛լ տուին իրենց սկզբունք, նկարագիր, բարոյականութիւն և ամէն ինչ, սա՛ առաւելութիւնով միայն որ այս միջոցը ծածկեց իրենց բարոյականի պակասը, անկարողութիւնը, ագիտութիւնը և կամ անվարչագիտութիւնը։

Ահա՛ Հայ ուսուցչութեան անկումը՝ իր պատասխանատուութեան բաժիններով։

Ուսուցչութեան միւս դիտակից դասակարգը, որ ցանցառ թիւով մը միայն գոյութիւն ունի, կարեւորութիւն չը տուաւ սակայն այս բարբանջանքներուն, և արհամարհելով ամէն զրկում, ցոյց տուաւ միշտ իր վարժապետական արժանիքին արդիւնքը, — իր անկեղծ ու ճշմարտապէս համարձակ ընթացքին արդար արդարացումը։

Ու Հոգաբարձուները ինչե՞ր չըրին այդպիսիներէն անոնց՝ որոնց կրնային բան մը ընելու առիթն ու կարողութիւնը ունենալ։ Ո՛չ սակայն, վարժապետական այս գիտակից տարրը չէր կրնար ինքզինքը ենթակայ սեպել ա՛յն պաշտօնէութիւններուն՝ որոնք գրեթէ միշտ իրմէն աւելի բարձր արժանաւոր մտաւորականութիւն մը, հոգեկանութիւն մը և բարոյականութիւն մը չէին ներկայացներ երբեք։ Չէր ներեր իրեն Հոգաբարձուները ճանչնալ քու՛մեր՝ որոնց երկրպագել պէտք ըլլար, պահպանելու համար նիւթական սեղմուկ գոյութիւն մը՝ որ դժուար չէր արժանիքի տէր վարժապետին համար՝ ամէն ասպարէզի մէջ ալ։ Իր գործը չէ՛ր կեղծաւորութեան տարրը միշտ միասին քալեցնել, ու հաճելի երեւնալու ամէն սորուկ միջոցները գործածել։ Ինք տէ՛րն էր իր անհատականութեան, զոր միշտ բարձր պէտք էր պահեր։

Ահա այս ալ Հայ ուսուցչութեան բարձրացումն է՝ իր նկարագրի խառնուածքի ցոյցումով։

* *

Աւասիկ, սիրելի՛ս, պատկերացումը մեր վարժարաններու երկու պաշտօնէութիւններուն, — Հոգաբարձութիւններուն կամ Թաղականներուն և վարժապետներուն, — եթէ սակայն յաջողեցայ կարենալ բան մը աւելցնել քու պէտք է քաշէ։ Մարդ իր պարտականութիւնը կատարած ըլլալու մխիթարանքը կրնայ ունենալ ձեզի պէս նախանձելի զուակ մը հասցուցած ըլլալով, փառք Աստուծոյ դուք ուրիշները պաշտպանելու վիճակին հասած էք թէ՛ ֆիզիքապէս և թէ մտաւորապէս։

—Շնորհակալ եմ ձեր զգացումներէն տիկին, յարեց Ամէլի և սակայն մօրս խաչը կրնար ամենէն անտանելին նկատուիլ, անոր չափ տառապողներ հաղուագէպ են։

—Ա՛խ մէկ մըն ալ ի՞մ խաչս հարցուր, միջամտեց Տիկին Ադամեան, դուն մինակ քու մայրդ գիտես, հապա ես ինչ ընեմ որ տարիներէ ի վեր չքաշած չմնաց։ Վարդանոյշը դերձակուհի ծնած չէր, անոր հայրը պատուաւոր սեղանաւոր մըն էր, որուն ամբողջ մրտածումը ընտանիքը երջանիկ պահել էր, դժբախտ պարագայի մը հետեւանքով բոլոր հարստութիւնը կորսնցուց և անկէ ի վեր անգամ մըն ալ տուն չվերադարձաւ։ Դուն խելացաս աղջիկ ես և կրնաս դատել թէ ինչ չարչարանքներ տառապանքներ կրեցինք, այչափ տարիներ։

—Բայց գոնէ մայր մը ունէր Վարդանոյշ, ըսաւ Ամէլի խոր հառաչով մը, և մայր մը, մանաւանդ ձեզի պէս մայր մը, այնքարի վրայ ամէնէն մեծ ապաստանարանն է աղջիկ զաւակի մը համար։ Ես հարիւր անգամ կը նախընտրեի տալ ամբողջ հարստութիւնս ու մօրս հովանիին տակ անոր տաք չունչովը ապրիլ։ Ինչ կ'արժէ դրամը երբ տառապանք միայն կրնայ առթել զինքը կրողին։ Աշխարհի երջանկագոյն աղջիկը պիտի նկատէի զիս եթէ մօրս հետ աշխատէի ու հանդարտ սրտով ապրէի։

Ամէնքն ալ յուզուած ու անհամբեր՝ կ'սպասէին որ Ամէլի իր կենսագրութիւնը ընէր։ ուրիշ կերպ կարելի չէր արդէն, քանի որ մէկեղ պիտի ապրէին, անհրաժեշտ էր որ զիտնային օրիորդին անցեալը։ Ամէլի ալ կ'զգար պէտքը այդ լուսաբանութեան և քաշուելու պատճառ մը չէր գտներ, թէեւ կարճ տեսակցութիւն մը ունեցած էր, սակայն երկու ընտանիքներուն ալ անկեղծութիւնը տարակոյսի տակ չէր իրեն համար և վստահ էր որ Պարգեւեաններու նման ընտանիքի մը բարեկամութենէն բարիքէ ուրիշ բան չէր ծագեր։ Մնաց որ եթէ ինք չխոսուվաներ իսկ, հարկաւ մէկ քանի օրէն կամ շաբաթէն տեղէ մը գլուխ պիտի ցոյց տար հայրը ու ան ատեն ալ աւելի յոռի գաղափար պիտի կազմէին իր վրայ. ուստի երկու տիկիններուն հետ կէս ժամ տեսակցելէ ետք մանրաման նկարագրեց անոնց թէ, մօրը մեռնելէն ետքը ինչ կրակներ բացաւ գլխուն խորթ մայրը, և թէ ինչպէս տիպուեցաւ փախչիլ իրենց ծեր մտաւակարար Սիմոնին հետ որ Իզմիրէն մեկնելէն ետք խստացուց լուծը ու տիրական հանգամանք մը տուաւ ինքնիրեն։

—Ամէն բան անցաւոր է, աղջիկս, յարեց տիկին Պարգեւեան մայրական զորովով մը, հիմա փառք Աստուծոյ բարեկամ միջավայրի մէջ կը դանուիս և ազատ կեանք կրնաս վարել հոս, ո՛չ խորթ մայրդ, ո՛չ ալ հայրդ կրնան բռնանալ վրադ, ասոնք երկու տուներն ալ քու տրամադրութեանդ տակ են, թէ՛ Նուարդ և թէ Վարդանոյշ բարեբախտ կը նկատեն զիրենք որ քեզի պէս քոյր մը ունեցան։

—Այդ մասին երախտապարտ եմ, տիկին, յարեց Ամէլի և դժբախտութեանս մէջ մեծ բարեբախտութիւն կը նկատեմ ձեր բարեկամութիւնը, որուն մէջ Աստուծոյ մատը կը նշմարեմ պարզապէս։

Ո՛չ Վարդանոյշ և ո՛չ ալ Նուարդ գոհ էին այս տխուր խոսակցութիւններէն. արդէն Ամէլի յուզուած ձեւ մը ունէր զոր երկու հասակակիցներն ալ կ'ուզէին մխիթարել ու սփոփել, ուստի Օր. Պարգեւեան խոսակցութեան ընթացքը փոխելով,

—Հիմա ադ տխուր պարագաները ձգենք, ըսաւ, անոր վրայ կրնանք խօսիլ միշտ, օրիորդը ինչպէս անցուց գիշերը, ա՛ն է ամէնէն կարեւորը, կրցա՞ւ հանգիստ կերպով քնանալ։

—Վերջին ծայր հանգիստ, պատասխանեց Ամէլի, Իզմիրէն մեկնելէս ի վեր առաջին անգամն էր որ այս աստիճան հանգիստ կը գտնէի զիս, սիրտով ու մարմնով։

Տիկին Պարգեւեան քանի՛ Ամէլիի հետ խոսէր։ Նոյն չափով համակրութիւնը կ'աւելցնէր անոր նկատմամբ, որուն ապագային վրայ կը մտածէր թէ ինչ պիտի ըլլար աս աղջիկը և թէ ո՞ւչափ ժամանակ առանձնացած պիտի ապրէր։ Այս հարցումը չրջան կ'ընէր մտքին մէջ և սակայն առաջին տեսակցութեան մը պահուն ասանկ անտեղի հարցում մը անպատշաճ նկատելով չէր համարձակեր ակնարկութիւն ընելու։

Խօսակցութիւնը բաւական ոգեւորուած էր և Ամէլի Իզմիրի կեանքէն բան մը կը պատմէր, երբ դրսի դրան զանգակը հնչեց. Վարդանոյշ պատուհանէն դուրս նայեցաւ ու համազգեստ հագած մէկը տեսնելով դրան առջեւ։

—Ոստիկան է, ինչ է, մա՛յր, գացէք սրտադողով, դուն նայէ՛ անգամ մը ի՞նչ կ'ուզէ։

Բոլոր ներկաներն ալ այլայլեցան Վարդանոյշի այս յայտնութեան առջեւ։ Տիկին Պարգեւեան ամենիրուհին հետ պատուհանէն դուրս նայելով,

—Այդչափը չէ՞ր կրցեր զանազանել Վարդանոյշ, ըսաւ ծիծաղելով. նամակատան ցրուիչ է. տե՛ս կռնակը պայուսակ մը ունի և ձեռքը նամակներ բռնած է։

Տիկինն այս բացատրութիւնը հանդարտացուց ամէնքն ալ և տանտիրուհին քաջալերելով.

—Ի՞նչ կ'ուզէք, հարցուց ցրուիչին, տիկին Պարգեւեան քանի՛ Ամէլիի հետ խոսէր։ Նոյն չափով համակրութիւնը կ'աւելցնէր անոր նկատմամբ, որուն ապագային վրայ կը մտածէր թէ ինչ պիտի ըլլար աս աղջիկը և թէ ո՞ւչափ ժամանակ առանձնացած պիտի ապրէր։ Այս հարցումը չրջան կ'ընէր մտքին մէջ և սակայն առաջին տեսակցութեան մը պահուն ասանկ անտեղի հարցում մը անպատշաճ նկատելով չէր համարձակեր ակնարկութիւն ընելու։

Խօսակցութիւնը բաւական ոգեւորուած էր և Ամէլի Իզմիրի կեանքէն բան մը կը պատմէր, երբ դրսի դրան զանգակը հնչեց. Վարդանոյշ պատուհանէն դուրս նայեցաւ ու համազգեստ հագած մէկը տեսնելով դրան առջեւ։

—Ոստիկան է, ինչ է, մա՛յր, գացէք սրտադողով, դուն նայէ՛ անգամ մը ի՞նչ կ'ուզէ։

Բոլոր ներկաներն ալ այլայլեցան Վարդանոյշի այս յայտնութեան առջեւ։ Տիկին Պարգեւեան ամենիրուհին հետ պատուհանէն դուրս նայելով,

—Այդչափը չէ՞ր կրցեր զանազանել Վարդանոյշ, ըսաւ ծիծաղելով. նամակատան ցրուիչ է. տե՛ս կռնակը պայուսակ մը ունի և ձեռքը նամակներ բռնած է։

Տիկինն այս բացատրութիւնը հանդարտացուց ամէնքն ալ և տանտիրուհին քաջալերելով.

—Նամակ մը կայ ձեր հասցէին Տիկին, պատասխանեց ցրուիչը։

Նամակ բառը ոչ նուազ ապշութիւն պատճառեց ամէնուն ալ և տիկին Ադամեան միշտ պատուհանէն խոսելով.

—Մինչ նամակ ղրկելիք մարդ չունինք, ըսաւ, սխալմունք մը ըլլալու է.

—Վա՛ր իմէք անգամ մը, գացեք պաշտօնեան սրտնեղելով, ամէն նամակի համար եթէ բացատրութիւն տալու ստիպուինք, ինչպէս կրնանք գըլուխ ելլէք, նամակին հասցէին վրայ ճիշդ ձեր փողոցն ու տան թիւը նշանակուած է, տիկին Ադամեան դերձակուհի, դուք չէ՞ք։

Այս բացորոշ յայտնութեան առջեւ վար վազեցին տանտիրուհին ու աղջիկը, որ նամակը խլելով ցրուիչին ձեռքէն, հետաքրքիր ակնարկ մը սեւեռեց անոր վրայ. արդարեւ իրենց հասցէն նշանակուած էր, բայց ո՞վ էր նամակին հեղինակը։ Տարիքը քսանը անցած էր և այսչափ ատեն առիթ չէր ունեցած ո՛ և է նամակ ստանալու, ուստի ծանր յուզումով մը սկսաւ դողդողալ։ Պարգեւեաններն ալ ո՛չ նուազ հետաքրքիր էին նամակին պարունակութիւնը հասկնալու. և Նուարդ իրենց մտերմութեան հանգամանքով վար իջաւ ու Վարդանոյշի ձեռքէն նամակը առնելով.

—Բաւական ալ ծանր է, ըսաւ, ինչ է արդեօք պարունակութիւնը։

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Եւրոպական թերթերէն

Իստոբիւ կը հրատարակենք երկար և չանեկան մէկ հեռագիրը Ճարոնական Առաջին Բանակին հետ գտնուող Սպանսարտի թղթակցին, որ քիչ չատ լոյս կը սփռէ չատերուն համար մինչեւ հիմա գրեթէ անբացատրելի համարուած ռուսական զօրքերուն նահանջման վրայ։ Թէրմոպիլէի ժամանակէն ի վեր սերունդէ սերունդ փոխանցուած նախապաշարում մը եղած է թէ ռուսէ լեռնաշղթայի մէջ ոևէ կիրճ մը կարելի է պաշտպանել տի մը մարդով բանակի մը դէմ, և թէեւ յաճախ զինուորական պատմութիւնը հակասած է այս վարդապետութեան, անպատճառ կը վերակենդանանայ այս նախապաշարումը ամէն ճակատամարտի սկիզբը։ Թէ՛ Հարաւային Ափրիկէի և թէ Պէլուճիստանի մէջ Անգլիացիք յաճախ հերքած են այդ նախապաշարումը, յարձակմամբ առնելով անառիկ համարուած կիրճեր։ Անհաւանի նկատուած կիրճերուն տասնէն ինը կատարելապէս անպաշտպանելի են։ Այս պատերազմին մէջ ալ Ճարոնցիք իրենց ռազմագիտական հնարամտութեամբ անառիկ դիրքեր և կիրճեր գրաւեցին։

Բայց այսպէս թէ այնպէս, ժամանակը կը սահի կ'անցնի, և ռուսական պատնիշաւորումները և ամրութիւնները երթալով աւելի ամրանալ կ'ըլլան։ Անկէց առաջ բոլոր Բանակներուն մէջ ընդունուած սկզբունք մըն էր թէ խրամները պաշտպանութեան տեսակէտով առաջին կարգի ամրութիւններ են։ Բայց քանի որ արագահարուած թնդանօթները և անոնց ռումբերը սպանութեան տեսակէտով գերազանցեցին արագահարուածին հրացաններուն կարողութիւնը, ամէն բան փոխուեցաւ, ինչպէս Ճարոնցիք ալ ցոյց տուին Եալուի, Նանշանի և Թէլիսուի մէջ, ուր ռուսական հզօր խրամները չկրցին տոկալ Ճարոնական արագահարուած թնդանօթներուն ահռելի կրակին։ Ճարոնցիք բոլոր իրենց վատահութիւնը իրենց այս հրետանիին վրա դրած են, և նախամեծար կը համարին յապաղեցնել իրենց զօրզուութիւնները, և նոր թնդանօթի սպասել։ Այս էր պատճառը որ Ճարոնցիք, որոնք յուլիս 9ին երկաթուղիին մէկ դիծը գրաւած էին, հաղիւ 15ին միայն տիրեցին Նիուչուանկի որ նոյն գիծէն 15ին միայն հեռի է. հինգ օրուան մէջ 15 մղոն,

—Ամէն բան անցաւոր է, աղջիկս, յարեց տիկին Պարգեւեան մայրական զորովով մը, հիմա փառք Աստուծոյ բարեկամ միջավայրի մէջ կը դանուիս և ազատ կեանք կրնաս վարել հոս, ո՛չ խորթ մայրդ, ո՛չ ալ հայրդ կրնան բռնանալ վրադ, աս երկու տուներն ալ քու տրամադրութեանդ տակ են, թէ՛ Նուարդ և թէ Վարդանոյշ բարեբախտ կը նկատեն զիրենք որ քեզի պէս քոյր մը ունեցան։

—Այդ մասին երախտապարտ եմ, տիկին, յարեց Ամէլի և դժբախտութեանս մէջ մեծ բարեբախտութիւն կը նկատեմ ձեր բարեկամութիւնը, որուն մէջ Աստուծոյ մատը կը նշմարեմ պարզապէս։

Ո՛չ Վարդանոյշ և ո՛չ ալ Նուարդ գոհ էին այս տխուր խոսակցութիւններէն. արդէն Ամէլի յուզուած ձեւ մը ունէր զոր երկու հասակակիցներն ալ կ'ուզէին մխիթարել ու սփոփել, ուստի Օր. Պարգեւեան խոսակցութեան ընթացքը փոխելով,

—Հիմա ադ տխուր պարագաները ձգենք, ըսաւ, անոր վրայ կրնանք խօսիլ միշտ, օրիորդը ինչպէս անցուց գիշերը, ա՛ն է ամէնէն կարեւորը, կրցա՞ւ հանգիստ կերպով քնանալ։

—Վերջին ծայր հանգիստ, պատասխանեց Ամէլի, Իզմիրէն մեկնելէս ի վեր առաջին անգամն էր որ այս աստիճան հանգիստ կը գտնէի զիս, սիրտով ու մարմնով։

—Նամակ մը կայ ձեր հասցէին Տիկին, պատասխանեց ցրուիչը։

Նամակ բառը ոչ նուազ ապշութիւն պատճառեց ամէնուն ալ և տիկին Ադամեան միշտ պատուհանէն խոսելով.

—Մինչ նամակ ղրկելիք մարդ չունինք, ըսաւ, սխալմունք մը ըլլալու է.

—Վա՛ր իմէք անգամ մը, գացեք պաշտօնեան սրտնեղելով, ամէն նամակի համար եթէ բացատրութիւն տալու ստիպուինք, ինչպէս կրնանք գըլուխ ելլէք, նամակին հասցէին վրայ ճիշդ ձեր փողոցն ու տան թիւը նշանակուած է, տիկին Ադամեան դերձակուհի, դուք չէ՞ք։

Այս բացորոշ յայտնութեան առջեւ վար վազեցին տանտիրուհին ու աղջիկը, որ նամակը խլելով ցրուիչին ձեռքէն, հետաքրքիր ակնարկ մը սեւեռեց անոր վրայ. արդարեւ իրենց հասցէն նշանակուած էր, բայց ո՞վ էր նամակին հեղինակը։ Տարիքը քսանը անցած էր և այսչափ ատեն առիթ չէր ունեցած ո՛ և է նամակ ստանալու, ուստի ծանր յուզումով մը սկսաւ դողդողալ։ Պարգեւեաններն ալ ո՛չ նուազ հետաքրքիր էին նամակին պարունակութիւնը հասկնալու. և Նուարդ իրենց մտերմութեան հանգամանքով վար իջաւ ու Վարդանոյշի ձեռքէն նամակը առնելով.

—Բաւական ալ ծանր է, ըսաւ, ինչ է արդեօք պարունակութիւնը։

(Շարունակելի)

լաւ ճամբաներէ և հարթ գետիններէ, իրաւունք դիւրաշարժութիւն չի նշանակեր։

Բեթերսպուրկէն եկած է Նիուչուանկի գրաւման լուրը, և միւնոյն ատեն հռոգիր մը թէ ճարոնական նոր զօրքեր ցամաք կ'ելնեն Ինքէու (Նաւահանգիստ Նիուչուանկի)։ Եթէ ճիշդ է այս լուրը, ուրեմն ահա նոր պատճառ մըն ալ ծովակալ Թոկոյի Բորթ Արթուրէն բացակայութեան։ Թոկօ պարտաւոր է հակել փոխադրանաւերուն, քանի որ Վլատիվոսթոքի Նաւախումբը տակաւին ծովուն բացը կը գտնուի։ Այս է պատճառը որ ճարոնական Նաւատորմիղը չի կրնար աջակցիլ ցամաքային բանակին պաշարման գործողութեանց։ Բայց ամէն պարագայի մէջ կ'երեւի թէ ճարոնցիք պաշարման գործողութիւններու մէջ ա՛յնքան վարժ չեն որքան են յանկարծական յարձակումներու և բռնի գործողութիւններու մէջ։

Մաճառ ռազմագէտ մը Բեօքեր Լոյտի մէջ գրելով, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Ռուսիոյ զինուորական կացութեան վրայ։

«Մէն մի ութը հազար ռուս զինուորներու համար պէտք է ամէն օր ճամբայ ելնէ պարէնաբարձ կառախումբ մը, հագուստով, ուտեստով և զինուորական ուրիշ պիտոյքներով լեցուն։ Որովհետեւ օրական ութը կառախումբէն աւելի չի կրնար ճամբայ ելնել Անդրպայքալեան երկաթուղիին վրայ— որոնցմէ մին արդէն թղթատարական կառախումբ է, և միւս երկուքն ալ հանքածուխ և երկաթուղիի իրեղէն կը փոխադրեն — հետեւաբար կը մնայ հինգ կառախումբ զօրքերու կամ ուտեստներու փոխադրութեան համար։ Ենթադրենք թէ հիմա Ծ. Արեւելքի մէջ 250,000 ռուս զինուոր կայ, որոնք պէտք է Եւրոպայէն կերակրուին, օրական երկու կառախումբ միայն կը բերեն զօրք փոխադրել։ Մէն մի յաւելուածական 80,000 մարդոց համար՝ օրական ուրիշ պարէնաբարձ-կառախումբ մը պէտք է, այնպէս որ երբ զօրավար Քուրոքաթքինի Բանակը 400,000 հոգիի բարձրանայ, նոր զօրքերու փոխադրութեան համար արամադրելի կառախումբ պիտի չգտնուի, ինչպէս նաեւ նոր ձիերու և պատերազմական իրեղէններու փոխադրութեան համար։ Հետեւաբար յայտնի է թէ Ռուսիա այս Պատերազմին մէջ իր թուական առաւելութեան վրայ ալ չի կրնար մեծ յոյս մը դնել, որովհետեւ պարտաւորուած է սահման մը դնել զօրավար Քուրոքաթքինի գունդերը բազմապատկելու իր փափաքին, սահման մը՝ զոր արդէն կրնանք լրացած համարել մինչեւ հիմա եւած զօրահանութեան հրամանագիրներով։

Գերման թերթերը, որոնց ռուսասիրութիւնը յայտնի է, կը ծանուցանեն թէ Ռուսներուն համար վտանգ մըն է այն իրողութիւնը թէ զօրքերը երկու վերին հրամատար ունին, այսինքն՝ Փոխարքայ Ծովակալ Ալեքսեվը և զօրավար Քուրոքաթքինը, որոնց իւրաքանչիւրը կը պնդէ թէ միակ հրամատարը ինք է։ Փոխարքան կ'աշխատի չքեղ վակոն-սրահի մը մէջ, յատկապէս պաշտպանուած հովին և արեւուն դէմ, և առջեւի կողմն ալ ծաղիկներով զարդարուած։ Ալեքսեվին հասած հրամանները յաճախ կը հակասեն Քուրոքաթքինի հրամաններուն, և ծովակալը շաբաթը երկու-երեք անգամ իր Սպայակոյտին Պետը կը ղրկէ զօրավար Քուրոքաթքինի վրայ հակակիռ ի գործ դնելու։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՆԱՒԱՆԶՆԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԿՈՂՄԸ

ՄՕԹԻԷՆԼԻՆԿԻ ԿՈՒԻԼԸ

ԳՐԱՒՌԻՄ ԻՆՔԷՈՒԻ

ՌՈՒՍ ՀՕՐԱՎԱՐ ՄԸ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

ԲՈՐԹ ԱՐԹՈՒՐԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ

(Վերջին թղթաբերով առնուած Սուրոպական թերթերեն։ Դեպքերը պատմուած իրենց կանոնաւորութեամբ եւ chronologաբար։)

Ընդարձակ ճակատի մը վրայ ճարոնցիներուն յառաջխաղացումը կատարեալ յաջողութիւն մը եղած է։ Ճարոնցիք այս յարձակման գործին մէջ ա՛յնպիսի վարպետութեամբ շարժեցան որ Ռուսք միշտ կը տարակուսէին անոնց բռնած ուղղութեան վրայ։ Այս պատճառաւ է որ Ռուսք լքեցին ա՛յնպիսի դիրքեր զորս նոյն ինքն Բնութիւնը կարծես յատկապէս նշանակած է պաշտպանութեան նպատակաւ, և որոնց վրայ Ռուսք անսասման աշխատութիւն և ճարտարութիւն թափած էին։ Եւ առանց կռիւի լքեցին։ Այս առանց արիւնի յաղթութիւնները ըստ ինքեան պատիւ մըն են ճարոնցիներուն ռազմագիտութեան, ինչպէս նաեւ գաղտնապահութիւնը և հեռատեսութիւնը, որոնք յատկանիշն են ճարոնական Մեծ Բանակին մէն մի շարժումին։ Մօթիէնլինկէն 12 մղոն դէպի հարաւ, Բեքին տանող ճամբուն վրայ, կը գտնուի Թամբ Բլուրը, Ցայսօ գետին հովիտին վերի կողմը։ Բլուրին սուր ծայրը ժայռերու շարքով մը կ'երկարի դէպ ի հիւսիսային կողմը այն երկար և նեղ կիրճին որուն մէջէն ճարոնցիք պիտի յառաջանային։ Ռուսք այս զօրաւոր դիրքը ա՛լ աւելի ահարկու ըրած էին խրամներով, և հոս ու հոն թնդանօթներու զետեղումով։ Հոն կը սպասուէր որ գոնէ Ռուսք ընդդիմութիւն մը ընէին, բայց երբ ճարոնցիք հովիտին մօտեցան, ո և է Ռուս չէր տեսնուեր։ Խրամները դատարկ էին, և թնդանօթները տարուած էին։ Զորս մղոն անդին ճարոնցիք գտան միայն բանակեալի մը հետքերը, որ Ռուսաց կեդրոնը եղած էր, և ահիւնացած ու սեւցած զանրիթափ մը ուր համբարած էին իրենց խոտի ու ցորենի մթերքը։ Բայց ճարոնցիք վերջապէս փախստեայ թշնամին պիտի գտնէին Մօթիէնլինկի մէջ, այն հռչակաւոր «Երկնաբերձ» անցքը, որուն վրայ զինուորական փորձ ռազմագէտները շատ բան գրած են։ Բայց այս կիրճն ալ ամայացած էր։ Լքումը սակայն անակնկալ չէր։ Անցքը իրօք պաշտպանելի չէ։ Դիրքը անտառներով ծածկուած լեռ մըն է, գետէն և հովիտէն 1000 ոտք բարձր, ուր կարելի է ելնել ցից և օձապտոյտ ճամբէ մը։ Լեռը անկիւններով պսակուած է, որոնց վրայ կրնային Ռուսք ապահով մնալ առանց երկար բարակ ամրութիւններ շինելու, որովհետեւ զարիվերները ցից էին, և վարէն վեր կրակ ընելը խիստ դժուար էր։ Ուսարխոհմութիւն համարեցին քաշուիլ, և կիրճը ձգել ճարոնցիներուն ձեռքը։ Թէեւ երկրորդ գիշերը Ռուսք նոր յարձակում մը ըրին, բայց մեծ կորուստով ետ քշուեցան։

*** Թաչիչաոն Լիաօեանկի հետ կապող երկաթուղիի գծին վրայ է որ աչքերը սեւեռուած են։ Այս գծին ամբողջ երկայնքը, Քուրոքաթքին շարած է իր զօրքերը, և համախմբած է իր բոլոր տրամադրելի ամրութիւնները Հայչէնկի և Լիաօեանկի շուրջ։ Իրեն դէմ, իր կողին վրայ, գրեթէ եռեւօքը, ճարոնական գունդերը կը մօտենան և կը սեղմեն զինքը։ Ճարոնցի կայ ինքէուի մէջ և մօտը, Օքուի հրամատարութեամբ ճարոնական բանակը կայ Թաչիչաոի և Հայչէնկի շուրջ, Զօրավար Քուրոքիի հրամանատարութեամբ ճարոնական բանակը կայ Ցէնկ-Հուանկ-Զէնկի ճամբուն երկայնքը մինչեւ Անքինկ։ Ճակատամարտը մօտալուտ է, և ահռելի ըլլալ կը թուի։ Սակայն Քուրոքաթքին մինչ կը խուսափի։ Վերջին լուրերուն նայելով պարզ է թաչիչաոն, պիտի պարպէ Հայչէնկը, և պիտի կեդրոնանայ Լիաօեանկի ետեւը, զոր պաշտպանուած հզօր բանակեալի մը վերածած է։ Այս պարագային կասկածուած ճակատամարտին վայրը հեռուները տանիլ հարկ տեսեր է Քուրոքաթքին։ Ամէն բան կախում ունի Քուրոքաթքինէ։

*** Քայբինկէն վեր Թաչիչաոի ճամբուն վրայ մղուած կռուոյն մէջ վիրաւորուեցաւ ռուս զօրավար Ռէնենկամբֆ, բայց իր մարդոց քովէն չպատուեցաւ։ Թվէրի Վիշապազօրաց հարիւրապետ Զէտերպէրի սպաննուեցաւ։ Վիրաւորուեցան Խազախ տեղակալ Բօբովէցքի, դարձեալ Խազախ տեղակալ Ալատոֆ։

*** Զինու կայսրութեան Աւագ Խորհուրդը, Խնամակալուհիին նախագահութեամբ գումարուելով, որոշեց Մօնկոլիա ղրկել չինական ամենալաւ զինուորները։ Բեքինի օտար զինուորական չրջանակներուն մէջ զանազան մեկնութիւններու առիթ տուած է Զինաստանի այս որոշումը։

*** Զարը տանող կայսերական կառախումբը Յուլիս 15ին Թամպով հասաւ։ Ն. Վեհափառութիւնը աղուհաց ընդունեց Հրեայ հասարակութիւնը ներկայացնող պատուիրակութենէ մը։ Մայր եկեղեցին մէջ համառօտ աղօթքներէ վերջ Զարը բանակեցաւ գնաց և զօրահանդէս կատարեց։ Ապա քանի մը չնորհալից խօսքեր ուղղեց սպաներուն, և իր օրհնութիւնը տուաւ անոնց։ Փողոցներուն մէջ չարուած խուռն բազմութիւն մը խանդավառ ծափերով ողջունեց Ն. Վեհափառութիւնը, երբ կայարան կ'երթար կառքով։

*** Քայբինկի չինացիները, իրենց գլուխը ունենալով տեղացի պաշտօնատարը, դրօշներով և ծափերով ընդունեցին ճարոնցիները երբ անոնք քաղաքը կը մտնէին։

*** Ռուս թղթակիցները կը յայտարարեն թէ ճարոնցի զինուորները ճակատամարտի սկսելէ առաջ կը զինուին։ Քայբինկի մէջ իբր թէ ամէնքն ալ գինով են եղեր։

*** Ճարոնական կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը ծանուցանէ թէ բաց ի եղած հարցումներուն արուած պատասխաններէն, կառավարութիւնը տասը օրը անգամ մը կանոնաւորապէս իր արտաքին գործոց նախարարին միջոցաւ, տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Թոքիոյի ֆրանսական դեսպանին՝ ռուս գերիներուն վիճակին և մեռածներուն թաղման վրայ։ Մեռածներուն գերեզմանները գտնուած ամէն տեսակ առարկաներ նոյն կերպով կը յանձնուին յիշեալ դեսպանին, խնդրելով իրմէ որ բարեհաճի փոխանցել զանոնք այդ դժբախտներուն ընտանիքներուն կամ ազգակիցներուն։ Ռուս գերիներուն թաղման վայրը առ այժմ կը գտնուի Մացուեամա, մեծ քաղաք մը Շիքօքու գաւառին մէջ, ուր շատ լաւ կը դարմանուին։ Այդ կողմերուն բնակիչները մեծ համակրութիւն կը ցուցնեն Ռուսներուն և այցելութիւններ կուտան անոնց, իբրեւ նուէր յանձնելով ուտեստեղէն, հագուստ եւն։ Վերջապէս քրիստոնեայ քահանաներ ազատօրէն արտօնուած են չրջագայիլ վիրաւորներուն բանակեալին մէջ և քարոզել անոնց։

*** Մ. Նէմիրովիչ Տանչէնքօ երկար հեռագրով մը պատմութիւնը կ'ընէ Տեղական Պուrաfով ռուս թորփիլհալածին անակնկալ կերպով Բորթ Արթուրէն փախչելուն և Նիուչուանկ հասնելուն։—

«Քանի մը օր առաջ Բորթ Արթուրէն ինքէու ժամանեց Տեղական Պուrաfով թորփիլհալածը, առանց նշմարուելու ճարոնական նաւատորմիղին։ Չէի կրնար հեռագրել ո՛չ իր գալուստը և ոչ իր մեկնումը, թշնամին կասկածը չարթնցնելու համար։ Այսօր կրնամ հեռագրել, երբ իմացանք իր ողջմբ Բորթ Արթուր դարձը, հակառակ զինքը փնտռելու համար դրկուած ճարոնական զրահաւորներուն և յածանաւերուն, և այս փայլուն գործողութեան մանրամասնութիւնները իմացնել ձեզի։

«Թորփիլհալածին հրամատարն է նաւային տեղակալ Տօլիօպօրօպով, որուն աջակից են Էէրնէթ, Քօլչաք և Կլասէ նաւային երկրորդական սպաներ, ինչպէս նաեւ մեքենավար Քօրիսէվ։ Բորթ Արթուրի կացութեան վրայ ասոնց կողմէ արուած տեղեկութիւնները ընտիր են։ Քաղաքի մէջ լեցուն են ուտեստները, և ռազմամթերքները առատ են, և զօրքերուն առողջութիւնը պատուական է։ Բոլոր արտ բնակիչները, նոյն իսկ ծերերը կը զինուորագրուին կամաւորներու գունդին մէջ։ Ամէն օր մարդանց կը կատարեն։ Ճարոնցիներուն յարձակումները մինչեւ հիմա ո և է վնաս չեն պատճառած քաղաքին։ Մեր նաւատորմիղը անվնաս է։

Յուլիս 3ին իրիկունը, Տեղակալ Պուrաfով նորէն Բորթ Արթուր մեկնեցաւ։ Վերջին պահուն որոշուեցաւ որ Նիուչուանկի առջեւ գտնուած Ռուս Սիվուչ թնդանօթանաւին Թիակին անունն սպան ալ թորփիլհալածին մէջ մտնէ։ Պէտք էր տեսնել երիտասարդ սպային ուրախութիւնը։ Իր երջանիկ դէմքը դեռ աչքս առջեւ է։ Թակէվ զինուորական թղթակիցն ալ արտօնութիւն ստացաւ Տեղակալ Պուrաfովի մէջ մտնելու։

«Քանի մը հոգիներով ներկայ էինք փոքրիկ մարտանաւին մեկնումին։ Խանդավառ հրաժեշտի ողջոյններ փոխանակուեցան, քիչ մըն ալ սրտաճմլիկ, որովհետեւ գիտէինք թէ ճարոնական մարտանաւեր ճամբան կը սպասէին Պուrաfովը բռնելու։ Նաւազները հանդարտ էին, ապահով, պաղարիւն, գրեթէ զուարթ։ Այս փոքրիկ մարտանաւը կը պատսպարէր յոսի, քաջութեան և մեռնելու անվախ կամքի ամբողջ աշխարհ մը։

«Թորփիլհալածները երբեք անձնատուր չեն ըլլար։ Իրենց պաշտօնն է կորսուիլ թշնամին կորուստը մտածելով», կ'ըսէին քաջ նաւազները։

«Օդը սքանչելի էր։ Ովկիանոսին հորիզոնը անհետ կ'ըլլար անսահման պայծառութեան մը մէջ։ Արեւելքէն շատ մօտ կ'երեւէին Լիաօթունկի լեռներուն չղթաները և մեկուսացած գագաթները։ Թորփիլհալածը, երկնքին ոսկեգոյն յատակին վրայ բոլորովին սեւ կէտ մը, կը յառաջանար լռին, արձակելով դէպի վեր թանձր մուխի իր երկայն գարգանակը։ Մեզի այնպէս կը թուէր թէ ոչ ոք պիտի կրնար արգելութեան մասին մտցիլ անոր հետ։

«Բացի քանի մը առանձնաշնորհեալներէն, քաղաքին մէջ ոչ ոք գիտէր անոր դուրս ելնելը։ Ինքէուի քարափները ամայի էին։ Առեւտրական չոգենաւները, նոյն իսկ մեր զինակից Ֆրանսայի դրօշը կրող Քամբօ, որ խանդավառ ընդունելութիւն մը ըրած էր անոր գալուն առեն, թոյլ տուին որ երկաթի լռութեան մը մէջէն սահի երթայ յանդուգն թորփիլհալածը։ Երբ Տեղակալ Պուrաfով այլ եւս հորիզոնին վրայ իբրեւ կէտ մը միայն կ'երեւար մեզի և կը հասկնայինք թէ ի՛նչ վտանգաւոր տեղ մը կը գտնուէր, մեր սիրտը անձկութեամբ կը սեղմուէր։ Ասիկա այլ ևս մահուան հետ խաղալ չէր, այլ մահը գրգռել էր։ Բայց երէկ իմացանք օտար թերթերէն թէ այս անգամ ալ մահը յաղթուեցաւ։ Թորփիլհալածը ողջ առողջ Բորթ Արթուրի Նաւահանգիստը հասաւ, ուր ողջունուեցաւ անպարտելի բերդաքաղաքին մէջ փակուած և պաշարուած մարդոց որոտընդոստ հուրրաներով։»

ԲՐԻՒՔԷՐ.— Պրքինկէմի պալատին մէջ գումարուած Արքայական Խորհուրդը, ի նկատ առնելով Բրիւքէրի Թրանսվալի մէջ թաղուելու խնդիրը, Թրանսվալի անգլիական իշխանութեանց հրաման ղրկուեցաւ թաղումը կատարել Բրեդորիայի մէջ։ Հարաւային Ափրիկէէն կը հեռագրուի թէ բազմաթիւ պօէր պետեր յայտարարեր են թէ բրիտանական կառավարութիւնը մեծ պատիւ մը ըրած պիտի ըլլայ իրենց՝ եթէ իր նախկին հակառակորդին մարմինը Հարաւային Ափրիկէ ղրկէ անգլիական յածանաւով մը։

Եօհաննէսպուրկէ հեռեւեալը կը հեռագրեն.— Թրանսվալի կառավարիչ Սըր Ա. Լօլի արտօնեց Մ. Բրիւքէրի թաղումը Թրանսվալի մէջ։ Զօրավար Պոթա կը յայտարարէ թէ նախկին նախագահին բոլոր բարեկամներուն միահամուռ բաղձանքն է որ իր ծննդավայրին մէջ թաղուի անիկա։ Թրանսվալի բոլոր Հոլանտացիք սուգ պիտի բռնեն մինչեւ յուղարկաւորութեան օրը։ Եօհաննէսպուրկի և Բրեդորիայի բոլոր հանրային չէնքերը իրենց դրօշները կէս պարված են ի նշան սուգի։

*** Բրեդորիայի Քաղաքապետական Խորհուրդը ցաւակցական որոշումագիր մը քուէարկեց նախկին նախագահ Մ. Բրիւքէրի մահուան առթիւ։ Որոշումագիրը առաջարկեց Քաղաքապետը, որ ի վեր հանեց զօրաւոր, յամառ նկարագիրը ա՛յն մարդուն, որ ա՛յնքան մօտէն կապուած է այդ քաղաքին յիշատակներուն։ Կառավարական և բոլոր հանրային չէնքերուն դրօշները կէս պարզուած են։

*** Պլէօմֆոնթէյնի Վարչական Խորհուրդին մէջ, գաղթական գործոց քարտուղարը կարդաց Մ. Բրիւքէրի մահը ծանուցանող հեռագիրը, և զովեստով խօսեցաւ նախկին Պօէրապետին զօրաւոր անհատականութեան վրայ։

ԹԻՊԷԹԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ.— Անգլեւ-հնդիկ Արշաւախումբը Խոթանկ հասաւ։ Օգերը դէշ կ'երթան Թիպէթի մէջ։ Զինեալ թղթաբերներ կը յայտարարեն թէ ձիւն կը տեղայ Բարոլայի մէջ։ Կօպիճանկի մէջ Թիպէթցի զօրք չկայ։

ԲՕԼԷՐԱՆ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ.— Պաքուի մէջ սրտայուզութիւն պատճառած է քօլէրային մօտենալը ռուսական սահմանագլխին։ Տեղական իշխանութիւնք անահման վարկ չնորհեցին համաճարակի դէմ առողջապահական նախզգուշութիւններու համար։

*** Թէհրանի մէջ օրական 200 հոգի կը մեռնին քօլէրայէն։ Շրջակայ գաւառներն ալ վարակուած են։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԳՕՖՍԿԱ ԵՒ ՔԱՓԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՆՇԱՅՔՈՒԱՆԻ ՄԻՋԱԴԷՊՔ

ԵՐԿՈՒ ՆԱՒԱՏՈՐՄՆԵՐԸ

ԳԱՂՏՆԻ ՇԱՐԺՈՒՄ

ԲԵԴԵՐՍԳՈՒՐԿ, 18 Յուլիս.— Զօր. Քուրոքաթքին կը տեղեկագրէ թէ ամսոյս 17ին մեծ ճակատամարտ մը տեղի ունեցաւ Ճանցալիէի կողմը, Զօր Քէլլէրի զօրախումբին և ճարոնական զօրքերուն միջեւ։ Ռուսերը նախ յարձակողական սկսան, բայց թիւով իրենցմէ շատ աւելի մեծ ու ջախջախիչ ոյժերու հանդէպ գտնուելով՝ ստիպուեցան նահանջել։ Յետոյ իրենք ճարոնցիներուն կողմէ յարձակում կրելով, 15 ժամ շարունակ կատաղի կռիւ մը մղեցին իրենց նուազագոյն ոյժերուն հակառակ, և 1000 հոգիէն աւելի կորսնցուցին։

ԹՕՔԻՕ.— Զօր. Քուրոքի կը տեղեկագրէ թէ, երէկ առտու ռուսական երկու զօրաբաժին յուսահատ յարձակման մը ձեռնարկեցին Մօթիէնի կիրճին դէմ, բայց ճարոնական զօրքերուն կողմէ ետ մղուեցան։ Իրենց կորուստները անծանօթ են։

ԲԵԴԵՐՍԳՈՒՐԿ.— Մուգտէնէ կը հեռագրուի թէ, ճարոնական աղբիւրէ լուրեր կը հաստատեն թէ ճարոնցիք 10էն 11 լուսնալուս դիրքը յարձակում մը ըրած են Բորդ Արթուրի դէմ։ Յարձակման սկիզբը քանի մը յաջողութիւններ ունեցած են, բայց յետոյ ետ մղուած են ահագին կորուստներով։

ԴԻՒՆԶԻՆ.— Շանհայքուանի մէջ, Յուլիս 14ի գիշերը, ճարոնական և ֆրանսական զինուորներուն միջեւ ուեղի ունեցած կռուին մէջ, ճարոնցիք ունեցան 17 սպաննեալ և 12 վիրաւոր, իսկ Ֆրանսացիք՝ 3 սպաննեալ և 5 վիրաւոր։

ՆԻՈՒՉՈՒԱՆԿ.—Նիուչուանկի առջեւ խարսխող ճարոնական թորփիլհալածները, Լիաօ գետին ջուրերուն ցածնալուն պատճառաւ, չեն կրնար գետէն վեր ելնել և մինչեւ Տաուչան երթալ։ Հետեւապէս գետային ճամբով յարձակողական շարժումները անկարելի դարձած են։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ.—Զօր. Սամսոնով Նիուչուանկի կողմերը կը դիմագրէ ճարոնցիներուն, և արգելք կ'ըլլայ անոնց յառաջխաղացութեան՝ Նիուչուանկէ անդին։

ԼՈՆՏՈՆ.—Ճարոնցիք 6 զօրախումբ համախմբած են Ռուսաց ձախ թեւին վրայ յարձակելու համար։

—Զինական աղբիւրէ հեռագրեր կը ծանուցանեն թէ Վլատիվոսթոքի նաւաբաժինը մեկներ է դէպ ի անծանօթ տեղ մը, հաւանաբար Բորթ Արթուրի նաւաբաժնին հետ միանալու փորձ մը ընելու համար։

ԲԱՐԻԶ.—Թիէնձինէ կը հեռագրուի թէ Ռուանկ-Սիի ըմբոստութիւնը զսպելու համար ֆրանսական կառավարութիւնը որոշեր է զօրք ցամաք հանել։

—Թոքիոյէ կը հեռագրուի թէ Վլատիվոսթոքի նաւաբաժինը, ծովակալ Պէզոպրազովի հրամատարութեան ներքեւ, նաւահանգստէն դուրս ելնելով, ծովակալ Քամիմուրայի նաւաբաժնին հետ մեծ ճակատամարտի մը բռնուած է։

*** Բրեդորիայի Քաղաքապետական Խորհուրդը ցաւակցական որոշումագիր մը քուէարկեց նախկին նախագահ Մ. Բրիւքէրի մահուան առթիւ։ Որոշումագիրը առաջարկեց Քաղաքապետը, որ ի վեր հանեց զօրաւոր, յամառ նկարագիրը ա՛յն մարդուն, որ ա՛յնքան մօտէն կապուած է այդ քաղաքին յիշատակներուն։ Կառավարական և բոլոր հանրային չէնքերուն դրօշները կէս պարզուած են։

*** Պլէօմֆոնթէյնի Վարչական Խորհուրդին մէջ, գաղթական գործոց քարտուղարը կարդաց Մ. Բրիւքէրի մահը ծանուցանող հեռագիրը, և զովեստով խօսեցաւ նախկին Պօէրապետին զօրաւոր անհատականութեան վրայ։

ԹԻՊԷԹԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ.— Անգլեւ-հնդիկ Արշաւախումբը Խոթանկ հասաւ։ Օգերը դէշ կ'երթան Թիպէթի մէջ։ Զինեալ թղթաբերներ կը յայտարարեն թէ ձիւն կը տեղայ Բարոլայի մէջ։ Կօպիճանկի մէջ Թիպէթցի զօրք չկայ։

ԲՕԼԷՐԱՆ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ.— Պաքուի մէջ սրտայուզութիւն պատճառած է քօլէրային մօտենալը ռուսական սահմանագլխին։ Տեղական իշխանութիւնք անահման վարկ չնորհեցին համաճարակի դէմ առողջապահական նախզգուշութիւններու համար։

*** Թէհրանի մէջ օրական 200 հոգի կը մեռնին քօլէրայէն։ Շրջակայ գաւառներն ալ վարակուած են։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՎԱՆ, 15 Յունիս 904

Խորին չնորհակալութեամբ կը փութամք ծանուցանել որ ի Տրապիզոն բնակեալ Մեծ. Տեարք Ա. Մախօխեան և Ալանեան-Պապաղեան Ս. վանուցս մէջ կատարուած չինութեանց պէտք եղած ապակիները հայթայթելու համար չնորհ ըրած են նուիրել 5 օսմ. ոսկի, զոր գանձած ըլլալով պիտի գործածուի ի պէտս նոյն կարեւոր պէտքի լրացման։

Առաջն. Տեղապահ Վանայ
և Նախագահ Հոգաբարձութեան
Վարագայ վանուց
ՍԱՀԱԿ ԵՊՍ. ԲԱԳՐԵՒԱՆԴԵԱՆ
Դիւան Հոգաբարձութեան
Ատենադպիր Ատենապետ
Գ. ՇԱՀԳԱԶԵԱՆ Գ. ԴԱՓԱՄԱՃԵԱՆ

ՃԱՐՏԱՐ ՎԻՐԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Վերջին օրերս առիթը ունեցանք անձնական փորձով գնահատելու վիրաբուժական ճարտար կարողութիւնը Տօքթոր Մալխաս էֆ.ի, որ թերթիս հաւակրելի գրաչարապետ Յակոբ էֆ. Հէքիմեանի վրայ կատարեց ճշմարտապէս հիացում և զարմանք ազդող գործողութիւն մը։

Հէքիմեան էֆ. սխալ դիրեցումի մը հետեւանքով մանկութենէն մինչեւ այս երիտասարդական հասակը ստիպուած էր վիզը դէպի աջ ծռել միշտ, որ բնականաբար կը խաթարէր իր ֆիզիքական կազմուածքին կանոնաւորութիւնը։

Բարեկամներու յանձնարարութեան վրայ օր մը կը դիմէ Բերա, Սագըզ Աղաճ, Հայ Հեռաձգականներու Պատրիարքարանին դէմ հաստատուած Տօքթոր Մալխասի, որ լուրջ զննութենէ մը անցընելէ ետք վիզը, կը հաւատայ թէ բժշկական գործողութեամբ մը կրնայ զայն իր բնական վիճակին վերածել։

Ասիկա անկարելի թուեցաւ պահ մը, և ամէնքս ալ թերահաւատ գտնուեցանք այս առաջարկին առջեւ, բժշկական չարլաթանութիւն մը կարծելով զայն։

Սակայն, Տօքթոր Մալխաս պնդեց իր առաջարկին վրայ և անմիջապէս գործողութեան սկսաւ։

Տօքթորը ֆիզիքական թերութիւն մը դարմանած պահուն չուզելով ուրիշ թերութիւն մը ստեղծել և դանակի վէրք մը բանալ ենթակային վիզին վրայ, անդամազննական հիանալի կորովով մը հաղարաւոր ջիղերուն մէջէն գտաւ այն զոյգ մը չարաճճի ջիղերը, որոնք մեր Գրաչարապետին գլխուն ուղղութիւնը դէպի վար հակած էին։ Անառակ ջիղերը բռնելէ ետք այլևս թող չտուաւ անոնց օձիքը, ու երկու պզտիկ ծակեր բանալով մարթին վրայ, նուրբ, նշդրակի ձեւ մկրատներով վայրկենաբար կարեց երկու ջիղերն ալ և Հէքիմեան էֆ.ի գլուխը գտաւ իր բնական վիճակը։

Ոտքի վրայ տրուած 15 օրուան դարմանէ մը ետք, հիմա բոլորովին չտկուած է վիզը մեր Գրաչարապետին։

Ջերմագոյն կը չնորհաւորենք Տօքթ. Մալխաս էֆ.ն որ գիտական բոլորովին նոր միջոցներով և անօրինակ ճարտարութիւնով կրցաւ ի գլուխ հանել այնքան դժուարին և կնճռոտ գործողութիւն մը։

Ասով Տօքթ. Մալխաս էֆ. դրականապէս ապացուցած եղաւ թէ՝ ինքն ալ ճարտար վիրաբոյժ մըն է և իրաւամբ կրնայ դասուիլ մասի վրայ հմտուած մէկ քանի օբերաթիոնեներու կարգը։

Թերթիս գրաչարապետը որ հիմա կատարելապէս ապաքինած է, իր մասնաւոր չնորհակալութիւնները կը յայտնէ հրապարակաւ հմուտ բժիշկին և ծանօթ Ատամնաբոյժ Մ. Մարտիրոսեան էֆ.ի որ միջնորդեց այս բարենպատակ գործին և դրապէս ալ աջակից գտնուեցաւ գործողութեան միջոցին։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ երէկ ալ Սկիւտար անցուց, և իրիկուան դէմ Բերա իր բնակարանը դարձաւ։ Հշ. կէս օրէ վերջ Ճեմարան վարժարանին հանդէսին նախագահեց, ինչպէս գրած էինք, և Սուրէնեան Թումիկ էֆէնտիի ընկերակցութեամբ Զամլըճա ելաւ։ Իրիկուան մօտ Վահան և Լեւոն Սուրէնեան էֆէնտիներն ալ Զամլըճա հասնելով, Ն. Սրբազնութիւն մնաց հոն մինչեւ ժամը 12 ու կէս, Սուրէնեան եղբայրներէն չրջապատուած, և ապա դարձաւ Սուրէնեանց ամարանոցը։ Զամլըճա հաւաքուած հայ ընտանիքներ մի առ մի փութալով համբուրեցին Ս. Պատրիարք Հօր աջը։

Երէկ առաւօտ Ն. Սրբազնութիւն, Ս. Կարապետ եկեղեցին ինչնելով քարոզեց կիներուն, նիթ ունենալով Ս. Յովհաննու Կարապետի քարոզութիւնը։ Երկարօրէն ծանրացաւ Ս. Կարապետի մասին Հայ ժողովուրդին ունեցած ջերմեռանդութեան վրայ, յիշեց քանի մը նոյնանուն եկեղեցիներ և վանքեր, և յայտնեց թէ Ս. Էջմիածնի Տաճարին աւագ խորանին աջակողմեան պատարանը Ս. Կարապետին նուիրուած է և ձախակողմինը Ս. Ստեփաննոսի։ Սրբազան Պատրիարքը ապա յորդոր կարդաց ներկայ կիներուն որ իրենց ջերմեռանդութիւնը արտաքին չըլլայ միայն. իրենց հոգիին ալ հոգ տանին, և չյուսահատին թէ իրենք մեղաւոր են և հետեւաբար չեն կրնար հոգեւոր փրկութիւն գտնել։ Տէրը, ըսաւ, միշտ կը ներէ զղջացող մեղաւորին։ Ն. Սրբազնութիւն կէս ժամու չափ քարոզեց, և ապա Թաղ. Խորհրդարանին մէջ պահ մը հանգիստ առաւ։

Օրուան պատարագիչն էր Ս. Կարապետի քարոզիչ Տ. Ներսէս Ծ. Վ. Դանիէլեան, որ Պատարագէն վերջ

պէհմբոյրի եկաւ Ս. Պատրիարք Հօր, որուն մօտ կը գտնուէին Թաղ. Խորհուրդին անդամները, Մէջպուրեան էֆ. և այլք։ Կ'երևի թէ պատարագիչ Հայր Սուրբը, որ եկեղեցական աւանդութիւններու ջերմ նախանձախնդիր մըն է, յոգնութենէն մոռցեր էր նշխարբերել, և Ս. Պատրիարք Հօր տալ, ինչպէս սովորութիւնը և պատշաճութիւնը կը պահանջեն։ Ներկաներէն Մէջպուրեան էֆ. առանձինն դիտել տուաւ այս կէտը, և գտնէ ինք իրեն համար նշխար մը առաւ Ներսէս Հայր Սուրբէն։ Ս. Պատրիարք Հայրը Թաղ. Խորհրդարանին մէջ զանազան նիւթերու վրայ պահիկ մը խօսելէ վերջ, դարձեալ առաջնորդուեցաւ Սուրբէնեանց բնակարանը, ուր կէս օրուան ճաշը ըրաւ և ապա գնաց Պէրպէրեան վարժարան, Հանդէսին նախագահելու։ Ներկաները գոհութեամբ դիտեցին թէ Ս. Պատրիարք Հօր առողջական վիճակը ամէն ժամանակէ աւելի կազդուրուած կը թուէր, այնպէս որ մէկ երկու օրուան հանգիստը կատարելապէս օգտակար եղած է Ն. Սրբազնութեան ֆիզիքական կացութեան։

ԽԱՍԳԻՒՂի Դալֆեան որբանոցին շինութիւնները ինչպէս գրած էինք, սկսած են։ Շաբաթ օր, ճարտարապետ Համամճեան և Մելիտոսեան էֆ.ներու հսկողութեամբ ամբողջ չէնքը փլցուեցաւ և հիմերը սկսան փորուիլ։ Շինութեան յանձնաժողովի անդամները ամէն օր կ'այցելեն և խորհրդակցութիւններ կը կատարեն չէնքին մասին, որ մէկ երկու ամիսէն կ'աւարտի կ'ըսեն։

Յանձնաժողովին անդամները այսօր ալ Խասգիւղ կ'երթան ինչ ինչ կարգադրութիւններ ընելու համար։

ՌՈՏՈՍԹՈՒՆԻ Յովհաննէս Աստուածատուրեան անուն ազգային մը կը գրէ Պատրիարքարան թէ հինգ տարիէ ի վեր կիսաբժշկագործ ձեռնադրուած է հանգուցեալ Յովսէփ եպս. Այվազեանէ, որպէս զի Միտիլլիի եկեղեցիին վրայ քահանայ ձեռնադրուի, բայց մինչև հիմա իրեն եղած խոստումը իրագործուած չըլլալուն կը խնդրէ որ մայրաքաղաքիս ո և է մէկ եկեղեցիին վրայ քահանայ ձեռնադրուի։

Ն. Ս. ՕՇՈՒԹԻՒՆ Հայոց Հայրապետին հրամանաւ Ամերիկայի Հայոց Առաջնորդ Տ. Յովսէփ եպիսկ. Սարաճեան, ճամբայ ելած էր Եւրոպա երթալու համար։ Ն. Սրբազնութիւն ամսոյս 10ին Բարիզ հասած է, ուր հայրապետական հրամանին պիտի ըլլայէ։

ԲԷՅԻի առաջ. փոխանորդ Տ. Երուանդ վրդ. Փէրահանեան կը գրէ Պատրիարքարան թէ՝ վիճակին Հէբտիֆ գիւղի Տ. Խորէն քհ. 14 տարիէ ի վեր իր գիւղի եկեղեցին անհովիւ ձգելով եւրոպական քաղաք մը գացած է պաշտօնավարելու։ Տ. Խորէն՝ հակառակ գիւղացիներու կրկնակի թախանձանաց չուզեր երբեք իր երկիրը վերադառնալ։ Տ. Երուանդ վրդ. այս մասին տեղեկութիւն մը խնդրած է Պատրիարքարանէ։

ԲԱՐԻԶի մատրան շինութիւնները աւարտած են և միայն ներքին զարդարանքը մնացած է։ Պ. Մանթաշեանց անցեալ շաբթու Բարիզ հասած և առաջին անգամ այցելած է մատուռը։ Կ'ըսուի թէ տաճարին ներքին նըկարներուն ձեւը համաձայն չէ Հայ. եկեղեցւոյ կանոններուն։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ բաւական տարիներ պաշտօնավարող և Արմաշի դպրեվանքին առաջին աշակերտներէն Տ. Մաշտոց Ծ. Վրդ., Ն. Ս. Օծութիւն Հայոց Հայրապետին հրամանաւ մեկնած է Ամերիկայէն՝ Սալմադրի (Պարկատան) հոգեւոր հովուութեան պաշտօնն ստանձնելու համար։ Տ. Մաշտոց Ծ. Վրդ. անցեալ շաբթու Բարիզ հասած է և իր պաշտօնատեղին մեկնելէ առաջ պատարագեր և քարոզեր է տեղւոյն մասյան մէջ։

ԲՍՍԳԱԼ էֆ. ՓԷՐՄԷՋԵԱՆ ատենէ մը ի վեր սկսած է Բերայի մէջ դասեր տալ բազմաթիւ ընտանիքներու, որոնք խուլ և համր երկուս տղաքներ ունին, առանց կրօնի և ազգի խորութեան։ Փէքմէղեան էֆ. մտադրած է այս նըպատակաւ հաստատութիւն մը հիմնել Բերայի մէջ, և խնդրած է Պատրիարքարանէն որ Թաղ. Խորհուրդներու միջոցաւ կուղղակներ պատրաստեն, գիտնալուն համար թէ՝ որքան խուլ և համր տղաքներ կը գտնուին Պոլսոյ մէջ, որոնք կախում ունին ազգ. Պատրիարքարանէ։ Բաստալ էֆ. միեւնոյն նպատակաւ դիմում ըրած է նաեւ միւս Պատրիարքարաններուն։

ՈՒՍՈՒՑՉԱՅ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ Մնաւուկի Յանձնաժողովը թէև հրաւիրուած էր երէկ նիստ գումարել Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, բայց անդամներուն մեծամասնութիւնը բացակայ ըլլալով, նիստը տեղի չունեցաւ։

ՍԿԻՒԴԱՐԻ Աղքատախնամին նախորդ Տնօրէն Խորհրդոյ ատենապետ Միհրան էֆ. Պէզազեան այս Բ. օր ի ներկայութեան Ս. Պատրիարք Հօր, որ կը գտնուէր Ս. Սայի Խորհրդարանը, հրաժարական Թաղ. Խորհրդոյ Ընտրեալ Դէրդ էֆ. Թորգոմեանի յանձնեց Տնօրէն Խորհրդոյ միամեայ մատակարարութեան տեղեկագիրը և յայտնեց որ առժամապէս երկու շաբաթի չափ միայն կ'ստանձնէն աղքատ հիւանդաց խնամակալութեան գործին պատասխանատուութիւնը և կ'սպասեն նորընտիր Տնօրէն Խորհրդոյ պաշտօնի ձեռնարկելուն։

ՀԱՅ-ՀՌՈՄԷԱԿԱՆՆԵՐԷՆ.— Երէկ, Պոլիս գտնուող եպիսկոպոսները Շէյլիի Հայ-Հռոմէականաց գերեզմանատունը երթալով հանգուցեալ Տ. Էմմանուէլեանի դամբարանին վրայ հոգեհանգիստեան աղօթքներ կատարեցին։ Յետոյ, իւրաքանչիւր եպիսկոպոս իր նախորդին գերեզմանին վրայ երթալով հոգւոց կարդաց։

— Պատրիարքական ընտրութիւնը յուսալի է որ աւարտի մինչև յուլիս 20, քանի որ ցանկին վերադարձը կը սպասուի այս շաբթու։

ՎԵՆԵՏԻԿ Մխիթարեան միաբանութեան երիտասարդ անդամներէն Հ. Կարապետ վրդ. Տ. Սահակեան, որ գրական յուսալից տաղանդ մը ունի, շաբաթ օր կը մեկնի Վենետիկ, իր գրական և վանական աշխատութիւններուն պարապելու համար։ Համակրելի վարդապետը իր բարեհամբոյր բնաւորութեամբ և գրական նորաբղբոջ կարողութեամբ խիստ քաջալերելի տարաւորութիւն մը թողած է մայրաքաղաքիս մէջ զինք ճանչցողներուն վրայ։

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Իւսկիւտարի բազմարդիւն կրթարանին, Պէրպէրեան վարժարանի ընդարձակ սրահը, գորգերով և դափներով զարդարուած, կրթական գեղեցիկ հանդիսավայրի մը վերածուած էր էր երէկ, և մայրաքաղաքիս բոլոր թաղերէն հաւաքուած երկսեռ խուռն բազմութիւն մը, համակիր անչուշտ Պէրպէրեան հաստատութեան, փութացած էր ծափահարել վարժարանին այս տարուան հունձքը որ նախորդ տարիներէ աւելի առատելութիւն ունէր, քանի որ Պէրպէրեան վարժարանը իր գոյութենէն ի վեր առաջին անգամն էր որ 17 շրջանաւարտ մէկէն կ'ընծայէր ազգին։

Հանդէսին կը նախագահէր Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը, իր շուրջն ունենալով Տ. Տ. Հմայակ և Մկրտիչ Սրբազանները, Տ. Տ. Ներսէս, Վահրիճ, Տիրայր և Դեւոնդ վարդապետները ու քահանաներ։ Ներկայ էին նաև Կրթ. Նախարարութեան կողմէ Վեհմ. Սալիհ պէյ, Ուսումն. Խորհուրդին կողմէ Տօքթ. Վահրամ էֆ. Թորգոմեան, Մկրտիչ էֆ. Մեզպուրեան, Բարթող էֆ. Թէլեան, Թերթիս Արտանատէր Յովհաննէս էֆ. Ֆ. Գայսէրեան, գրագէտներ, ուսուցիչներ, խմբագիրներ ևն. ևն.։

Ժամը ութը հասած էր արդէն, երբ շրջանաւարտները վարժարանին Ընդհ. դասատիրակ Լեւոն էֆ. Թաշճեանի առաջնորդութեամբ հանդիսասրահ մտան, ներկաներուն որոտընդոստ ծափերուն մէջ, և հանդէսը սկսաւ Համիտիյէ քայլերգով զոր ներկաները ունկնդրեցին յատնկայս։

Դպրոցական երգ մը ամբողջ ուսանողներու կողմէ երգուած, համաչափ և ներդաշնակ, անուշ տպաւորութեան մը տակ թողուց մեզ, և բուռն ծափահարութիւններու արժանացաւ Պէրպէրեան էֆ.ի զաւկին, Պ. Շահան Ռ. Պէրպէրեանի մենակը զոր այնքան ներդաշնակօրէն երգեց, մշակուած ձայնի մը գողտրիկ ելեւէջներով։

Յետոյ Պէրպէրեան էֆ. կարդաց ամփոփ տեղեկագիր մը, որով կը յայտարարէր թէ վարժարանը իր 28դ տարեշրջանը կաւարտէ, հարցաքննութիւնք աւարտած էին, և որոնց ներկայ գտնուած էին բազմաթիւ եկեղեցական և աշխարհական անձնաւորութիւններ, որոնց ամէնուն ալ շնորհակալութիւն յայտնեց։ Ուրախութեամբ յայտարարեց թէ Կրթ. Նախարարութեան բարեհաճ տնօրէնութեան համաձայն այս տարիէն սկսեալ Պէրպէրեան շրջանաւարտներու վկայականները պիտի վաւերացուէին նոյն նախարարութենէն ինչ որ համակրութեան ցոյց մըն էր նոյն հաստատութեան հանդէպ, և որուն համար Պէրպէրեան վարժարանը շնորհապատ կղզար ինքզինքը, թէ Կրթ. Նախարար Հաշրմ փաշայի և թէ նոյն նախարարութենէն՝ Սատրգ պէյի։ Ոչ նուազ բերկրութեամբ յայտնեց նաև որ, ի դիմաց Կրթ. Նախարար փաշային Վեհմ. Սալիհ պէյ, Շէմսէտտին Սամիի Գամուսը Թիւրքի անուն գիրքը բերած էր իբրեւ մրցանակ թուրքերէն լեզուի մէջ յաջողագոյն աշակերտին համար, Գալաթիոյ Մրցանակին գալով, նախկին 10 ոսկիի գումարը որ տարեկան նուիրատուութիւն պիտի ըլլար մրցանակներու յատկացուած, 20 ոսկիի բարձրացած էր այս տարի, և ասկէ զատ նոյն կտակով ուսանողներ պիտի ընդունուէին Գալաթիոյ անուամբ։ Պէրպէրեան էֆ. յայտարարեց նաև որ թէ՝ գաւառներէն և թէ՝ Պոլսէն միշտ դիմումներ կ'ըլլան թէ իրեն և թէ Պատրիարքարան, որպէս զի ձրի աշակերտներ ընդունուին Պէրպէրեանի մէջ։ Ստիպուած ենք մերժելու առնք, յայտարարեց, որովհետև հաստատութիւնը իր կարողութեանը չափով սահմանաւորած է արդէն իր ձեռնարկութեան ատենին, և սակայն զարձեալ պատրաստակամութիւն կը յայտնէ զեղչեալ թոշակով ընդունիլ աշակերտներ, եթէ այդ գումարը տուող արամադրելի հարուստներ գտնուին։ Կրթութեան գործին նուիրականութիւնը բացատրելով, ատենախօսը հարուած մը տուաւ այն անտարբեր հարուստներուն, որոնք մէկ ժամուան մէջ տասնեւհինգներով ոսկիներ կը ծախսեն, առանց մտաբերելու թէ այդ ոսկիները ի՛նչ կրթ. արդիւնքներ կրնան ձեռք բերել, երբ յանուն կրթութեան յատկացուին եւն.։ Գաւառներէ նոյն իսկ ուսանողներ կը ներկայացուին, որպէս զի այդ հաստատութեան մէջ շրջանը աւարտելէ ետք ուսուցիչ նշանակուին իրենց տեղը, մինչ եթէ ուզեն, այդ գաւառներուն հասարակութիւնները։ կրնան իրենց զաւակներուն ապագայ օգտին համար նպաստել այդպիսիներուն։ Շրջանաւարտները այս տարի թիւով 17 հատ են և յաջորդաբար առատ պիտի ըլլայ թիւը, քանի որ հետզհետէ մեծ թիւերով է որ իրենց դասարանները կը փոխեն հաստատութեան ուսանողները։

Պէրպէրեան էֆ.ի այս տեղեկագիրէն ետք, նորէն երգ մը երգեցին ուսանողները, ուրկէ յետոյ կատարուեցաւ մրցանակաբաշխութիւնը։

ԵՐԱՆԱՑԳ

Ա. մրցանակ. — Սուրէն Հանէսեան։

Բ. մրցանակ. — Լեւոն Ֆէնէրլեան և Մանուկ Պաղտասարեան։

ԿՐՏՍԵՐԱԳՈՑՆԵՐ

Բ. մրցանակ. — Սմբատ Ալթըբարմագեան, Արշակ Գալէմքեարեան, Թորգոմ Ղազարոսեան, Մկրտիչ Կարապետեան, Մկրտիչ Ֆրէնկեան, Արտաշէս Անդրանիկեան։

ԿՐՏՍԵՐՔ

Ա. մրցանակ. — Արմենակ Սալմասլեան։

Բ. մրցանակ. — Երանոս Հապէչեան, Նշան Տէր-Մատթէոսեան, Գաբրիէլ Պամաճեան, Յարութիւն Գասյուսմեան, Գրիգոր Շահինեան, Հերման Թաշճեան, Անդրանիկ Գարակէօզեան, Արամ Թօմպուլեան, Վահրամ Աւագէր և Վահան Ղազարոսեան։

ԵՐԷՑՔ

Ա. մրցանակ. — Դաւիթ Փառնարասեան, Տ. Գէորգեան, Արշակ Պապիկեան։

Բ. մրցանակ. — Շահան Պէրպէրեան, Օշին Ճիվանեան, Անուշաւան Մելքոնեան, Թագւոր Տէօքմէճեան, Ներսէս Մալխասեան, Թորգոմ Մութաֆեան, Օնիկ Գօճապէրլիգեան, Օնիկ Պալըգճեան և Գարեգին Ամատեան։

ԵՐԻՑԱԳՈՑՆՔ

Ա. մրցանակ. — Ռուբէն Զիլինկիրեան, Թորոս Սօֆեան, Աշոտ Իւթիւճեան։

Բ. մրցանակ. — Լեւոն Եավրուեան, Շնորհք Տէյիրմէնճեան, Արամ Զարիֆեան, Սնիկ Բաշունի, Դեղամ Գավաֆեան, Մինաս Միքայէլեան և Պետրոս Մալխասեան։

Մրցանակներու բաշխումը երգերով ընդմիջուեցաւ և ծափահարուեցաւ։

Յետոյ Պէրպէրեան էֆ.ի հրաւէրով, ծանօթ երիտասարդ դաշնակահար Ստեփան էֆ. Բաբէլեան, որ նախկին ընթացաւարտներէն է նոյն վարժարանին, Պ. Բարսեղ Տինանեանի ջութակին ընկերակցութեամբ, դաշնակի վրայ յաջողութեամբ զարկաւ ողբացեալ երաժշտապետ Զուխաճեանի Օլիմբիան, զոր անխառն հաճոյքով մը մտիկ ըրին բոլոր ներկաները։

Կարգը եկաւ մասնաւոր մրցանակներուն որոնք բաշխուեցան հետեւեալ կերպով։

Պ. Բարսեղ Տինանեանի տրուեցաւ Կրթ. Նախարարութեան նուէրը։

Գաղղական մրցանակներէն՝ Ուսումնութեան մէջ առաջին հանդիսացողներուն՝ ընթացաւարտ կարգէն Պ. Գրիգոր Ոսկանեան՝ «Տիխսիօնեռ տը մեռքսիմի երեք հատորները և երիցագոյն կարգէն Պ. Դեղամ Գավաֆեանի 2 հատորներ։

Բնագիտական և բնապատմական ճիւղերու մէջ յաջող հանդիսացող Պ. Բարսեղ Տինանեանի՝ ոսկեզօծ ջերմաչափածանրաչափ մը։

Հայերէն լեզուի մէջ, յաջողագոյն աշակերտին Պ. Մկրտիչ Էրքէլէթեանի գրպանի գեղեցիկ ժամացոյց մը ութը օրը մէկ անգամ լարուող։

Օսմ. լեզուի մէջ յաջող Պ. Թորոս Սօֆեանի սեղանի ժամացոյց մը և Պ. Աշոտ Իւթիւճեանի արձանէ երկրագունտ մը։

Գաղղերէն լեզուի մէջ յաջող Պ. Գրիգոր Սըվաճեանի, Վիքթոր Հիւկոյի քերթուածոց վեց հատորները և Պ. Վահրամ Ղուկասեանի Տօն Քիշոթի հատորները։

Պէրպէրեան էֆ. մասնաւոր շնորհակալութեամբ յիշատակեց նաև Թերթիս արտօնատիրոջ Յովհաննէս Ֆ. էֆ. Դայսէրեանի վարժարանին շրջանաւարտներուն և առաջապէս աշակերտներուն նուիրած 30 հատ աշխարհարտ շրջականները և ծանօթ գրավաճառ Քէլիշեան էֆ.ի թուրքերէն գրքերու նուէրը։

Մեծանուն Ուսուցչապետը յետոյ մի առ մի թուեց անունները շրջանաւարտներուն՝ որոնք են, Պարոնայք։

Բարսեղ Տինանեան (Ռոտոսթոցի), Գրիգոր Սըվաճեան (Պոլսեցի), Գրիգոր Ոսկանեան (Պոլսեցի), Վահրամ Ղուկասեան (Պոլսեցի), Գրիգոր Ալէքսճեան (Պոլսեցի), Զարեհ Զաքարեան (Պոլսեցի), Վահրամ Եէմէնճեան (Պոլսեցի), Գրիգոր Յովակիմեան (Պոլսեցի), Թումիկ Սէքէճեան (Պոլսեցի), Հրանտ Գաբրիէլեան (Պոլսեցի), Հրանտ Պաղտիկեան (Պոլսեցի), Մկրտիչ Էրքիլէթեան (Սամսոնցի), Եդուարդ Փափազեան (Պոլսեցի), Երուանդ Կիւլպէնկեան (Սամսոնցի), Պետրոս Պալըգճեան (Պոլսեցի), Ղեւոն Պապճեան (Պոլսեցի), Եդուարդ Մեսրոպեան (Պոլսեցի), եւ խնդրեց Ս. Պատրիարք Հօրմէն որ հաճի ինք անձամբ բաշխել վկայականները։

Ն. Ամենապատուութիւնը իւրաքանչիւր շրջանաւարտին յանձնեց իրենց վկայականները, ուրկէ ետք, Պէրպէրեան էֆ. իր «Հուսկ Բանք»ը ուղղեց անոնց, իբրեւ մարդ իրենց պարտականութիւններուն և պատասխանատուութիւններուն գիտակցիկ բացատրականը տալով։ Պէրպէրեան էֆ. իր այս Հուսք Բանքին մէջ անդրադառնալով գրագէտին ալ պատասխանատուութեան խնդրին, զոր այս օրերս հրապարակ հանեցին կարգ մը գրողներ, ըսաւ որ ամէն գրող հաւասարապէս պատասխանատու է իր գրածին և բոլորովին սխալ է կարգ մը գրողներու համոզումը։

Այս «Հուսկ բանք»ը որ գրեթէ կէս ժամէ աւելի տեւեց, որոտընդոստ ծափերու մէջ վերջացաւ, ուրկէ ետք թէ՝ շրջանաւարտները և թէ ուսանողները Մնայք բարեւի ու Երթայք բարեւի երգը երգեցին միահաղոյն։

Ընթացաւարտներէն Պ. Լեւոն Պապճեան յանուն իր ընկերակիցներուն յատակ առողջութեամբ մը և յուզիչ շեշտերով կարդաց Մնաք բարովի ճառը։ Նոյնպէս Պ. Երուանդ Կիւլպէնկեան՝ Թուրքերէն ճառ մը, որով շնորհակալութիւն յայտնեց Կրթ. Նախարարութեան Պէրպէրեան վարժարանի հանդէպ ունեցած համակրութեանը համար և սրտաբուղխ բարեմաղթութիւններ ըրաւ Վեհ. Սուլթանին համար։

Պէրպէրեան էֆ. յետոյ հրաւիրեց Ս. Պատրիարք Հայրը, իր օրհնութիւնը տալ հանդէսին։

«Ամէնէն մեծ օրհնութիւնը արդիւնքին մէջն է արդէն, ըսաւ Ս. Պատրիարք Հայրը, խօսք առնելով։ Բազմաթիւ ծնողքներ, պաշտպաններ, և ամէնքս ալ, օրհնութեամբ կը լիցնենք արդէն միշտ Պէրպէրեան վարժարանը իր գոյութենէն մինչև այսօր տուած արդիւնքներուն համար։ Թէ ազգային շրջանակէն և թէ Պետական կողմէն եղած գնահատումները, զորս լսեցինք կարկառուն յաջողութիւններ են արդէն որոնց համար ի սրտէ կը խնդակցինք, Բարիքը և օրհնութիւնը անկեղծ աշխատութեան վրայ է, ուր որ աշխատութիւնը անկեղծ է, ան կը պտղաբերի։ Պէրպէրեան վարժարանի սաները ամէն տեղ, ամէն ատեն սիրելի եղած են իրենց ուսմունքով, վարքով ու բարքով։

Իր խօսքը շրջանաւարտներուն ուղղելով յորդորեց զանոնք որ նախորդ շրջանաւարտները իրենց օրինակ առնելով, անոնց յաջողութիւնը խթան սեպեն իրենց ապագայ յաջողութեան՝ կեանքի ասպարէզին մէջ, և վերջացուց բարեմաղթութիւններ ընելով Վեհ. Սուլթանին, Որուն հովանիին տակ կը զարգանան միշտ մեր եկեղեցիներն և դպրոցները։

Զուարթ երգ մը վերջ տուաւ հանդէսին, ուրկէ յետոյ Ս. Պատրիարք հայրը և ներկայ եկեղեցականներն ու հրաւիրեալները առաջնորդուեցան Պէրպէրեան հիւրանոց, ուր պատուաբիրութիւններ եղան։

Հոն՝ վարժարանին թուրքերէն լեզուի ուսուցիչ Պետրոս էֆ. Կարապետեան շրջանաւարտներուն ուղղուած բանախօսութիւն մը կարդաց։

Շնորհաւորութիւններու և շնորհակալութիւններու մէջ, Պէրպէրեան էֆ. այսպէս փակեց իր հաստատութեան 28դ տարեշրջանը։

[redacted]

Կարմիրեան և Պէրպէրեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, ամէն անոնց որոնք՝ հաճեցան ներկայ գտնուիլ Տ. Պեղիկ Մ. Կարմիրեանի յուղարկաւորութեան, և այս տխուր առթիւ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին։

[redacted]

ՆԵՏՆԱԽՕՍԱՌՔԻՆ

Կիրակի օր, 4/17 Յուլիս, Մագրիգիւղ Միքայէլ էֆ. Յարութիւնեանի բնակարանին մէջ կատարուեցաւ Գրիգոր Հ. Կ. Խօսքանց էֆ.ի նշանախօսութիւնը Օր. Մաւի Մ. Յարութիւնեանի հետ։ Ներկայ էին երկու կողմէ բազմաթիւ բարեկամներ ու ազգականներ, որոնք իրենց բարեմաղթութիւնները յայտնեցին երկու խօսեցեալներուն։

Գրիգոր էֆ. Խօսքանց, ուսեալ և բարեկիրթ երիտասարդ մը, ինչպէս նաև ծանօթ դէմք մըն է՝ իբր յաջող արուեստագէտ, որուն մետաղներու վրայ փորագրած քանդակները գեղարուեստական ճշմարիտ յարգ մը ունին և մեծապէս կը գնահատուին մասնագէտներու կողմէ։

Իսկ հարսնցուն՝ Օր. Մաւի Յարութիւնեան, նոյնքան յաջող արուեստագէտ մըն է թէ՝ երաժշտութեան և թէ ասեղնագործութեան մէջ։ Թերթիս մէջ առթիը ունեցած ենք արդէն յարգելի օրիորդին ճարտար դաշնակահարութիւնը գնահատելու և ուրախութեամբ կը լսենք թէ իր իսկ ձեռքովը պատրաստած մետաքսեայ նկարագեղ մէկ գորգը՝ մեծ գնահատումի արժանացած է Եւրոպացի արուեստագէտներու կողմէ։

Կը շնորհաւորենք երկու խօսեցեալները այս յարմար միութեան առթիւ։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

19 Յուլիս 1904

Հեռագրական գործակալութիւնը գիշերը մինչև ուշ ատեն Բարիզի Պօրսային գիները չհաղորդեց մեզի։

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎՃԻՀԱՔ

Հալէպ վիլայէթի վալի մուավինլիկինէ՝ մուավինը սպրդ սաատ. Սիւրուրի պէյ էֆ. հաղրէթլերի թային պույրուլմուշ որր։

ՆԵՐՔԻՆ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԸ.— Մարքիզ Էմբէրիալի, ինչպէս գրեցինք, Պոլիս կը հասնի այս երկուշաբթի օր։ Իտալական Սէսիա պահականաւը այսօր կը մեկնի Տարանտէ, Պոլիս բերելու համար դեսպանը։ Վեհ. Սուլթանին կողմէ դեսպանական հիւրամեծար կալիպ պէյ եւս Տարանտէլ պիտի երթայ դեսպանը ողջունելու։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ.—Զօրական հոգիէ բաղկացած երկու աւազակախումբեր, Բոլէի և Թրաքոյի գլխաւորութեամբ, ձերբակալուեցան Քասթորիայի մէջ։

ԿԱՑՍ. ՇՆՈՐՀ.—Իզմիրի Յոյն հասարակութեան մարդահամարի գործառնութենց երեսէն ունեցած 3000 ոսկիի չափ տուգանքի պարտքը շնորհուեցաւ կայս. Իրատէի մը համաձայն։ Այս պարտքը գոյացած էր նոյն հասարակութեան մարդահամարի գործառնութենց անկանոն կատարուելէն և ծնունդներու, մահերու և այլ դէպքերու ժամանակին չգրանցագրուելէն։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԸ. — Նոր դրութեան համաձայն, քրիստոնեաներու զինուորական տուրքին բաշխումը յանձնուած է յանձնաժողովներու։ Սակայն, ինչպէս շատ տեղեր կը պատահին, ոմանք թէև Մարդահամարիվարչութեան տոմարին մէջ արձանագրուած, բայց տուրքերու Վարչութեան տոմարներուն մէջ չեն արձանագրուած կամ փոխադրաբար, ինչ որ տեղի կուտայ զինուորական տուրքերուն կորստեան։ Հետեւաբար առաջարկուած էր որ Նուէնուս Թէզքիրէսիէն զատ, տուրքերու Վարչութեան կողմէ ալ Թէզքիրէ մը տրուի։ Եվմական խորհուրդը պատասխանեց թէ նոր Թէզքիրէի մը տեղի չկայ, որովհետև նոր Թէզքիրէներուն մէջ զինուորական տուրքերուն համար նոր սիւնակ մը յատկացուած է։ Միայն թէ քանի որ առեւտրական նպատակով տեղէ տեղ գացող և երկար ատեն չվերադարձողներուն, և իրենց ծննդավայրին մէջ ո և է կալուած և հող չունեցողներուն զինուորական տուրքերուն գանձման տեղը յայտնի չըլլար և տեղացի ըլլալնուն համար ալ իրենց բնակած վայրին մէջ զինուորական տուրք չի կրնար պահանջուիլ, հաւանական է որ այսպիսիներուն զինուորական տուրքին գանձման մէջ կորուստ պատահի։ Միւս կողմէ նկատելով որ առեւտրական նպատակով քաղաքի մը կամ գաւառակի մէջ բնակող անձերը տեղւոյն ոստիկանութեան տոմարին մէջ արձանագրուած և իրենց զբաղած առեւտուրին կամ արհեստին համար թէքէ-քիւրի տուրքի ենթակայ են, նոյն տուրքին բաշխման ու գանձման պահուն պիտի քննուի նաեւ թէ՝ իրենց ծննդավայրերուն մէջ զինուորական տուրք կը վճարեն թէ ոչ. իսկ անոնք որ թէքէքիւրի տուրքի ենթակայ չեն, տեղւոյն ոստիկանութեան օտարականաց յատուկ տոմարին արձանագրութեան համաձայն և հաստատուելիք պարագային համեմատ պէտք եղածը պիտի գործադրուի։

ՈՍՏԻԿԱՆ-ԶՕՐԱՑ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ. — Նահանգներու մէջ ոստիկան-զօրաց վերակազմութեան համար կազմուած յանձնաժողովները իրենց աշխատութիւնները աւարտելով տեղեկագիրներն ղրկեցին Բ. Դուռ։

ԲԵՐԱՅԻ ՄԵԾ ՓՈՂՈՑԸ. — Մեծ փողոցին տակաւին նեղ մնացած մասերն ալ լայնցնելու համար, որոշուեցաւ շէնքերը գնել և փլցնելով վերաշինել։

ՀԵԼԼԷՆԱՑ Պոլսոյ հիւպատոս Մ. Մէթաքսա նոյն պաշտօնով Մանասթիր փոխադրուեցաւ։ Իրեն յաջորդեց Ա. քարտուղար Մ. Բաբամպէլիս։

ՀԱՊԼԻՇ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ պետ զօր. Մաշաիա և հետեւորդները Բ. օր ֆրանսական Վօքուռ պահականաւը երթալով այցելեցին հրամատար Մ. Բիէր Լօթիի։ Պատուիրակութիւնը պատուաւորուեցաւ և այցելեց մարտանաւին ամէն մասերը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՑԱՑՏԱՑՈՒՄ. — Ռուս չոգենաւային ընկերութեան Պոլսոյ մասնաճիւղին պետ Հերմէս Լազարիէս քանի օրէ ի վեր անյայտ եղած էր։ Կը կարծուի թէ անբաժելի հիւանդութեան պատճառաւ կարելի է անձնասպան եղած է։

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ.—Գերմանական Աբոս չոգենաւը, որ Պաթում երթալու համար ճամբայ ելած էր, առջի գիշեր, Մէջզարպուռնիի առջեւ զարնուեցաւ մավնաւի մը, որ իր լոյսը չէր վառած։ Մավնաւն ընկղմեցաւ։ Երկու նաւաստիները ազատուեցան չոգենաւին կողմէ և մակոյկով ղրկուեցան Անատոլու Գավաք։

ՈՃԻՐ. — Իզմիրէն կը գրեն թէ, Սէօքէի մէջ Ցիցինիա եղբարց հաստատութեան անօրէնը Անթուան Քանտէրզողլու սպանուած գտնուեցաւ գործարանին մէջ իր յատուկ սենեակին։ Դաշոյնի 36 հարուած ընդունած էր։ Գործարանին պահապանը ձերբակալուեցաւ կասկածի վրայ։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

Վ ԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երկ գիշեր ուշ ատեն հեռագրական գործակալութենց կողմէ մեզ հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները.—

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

ԲԱՐԻԶ, 19 Յուլիս. — Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Մ. Տելքասէ Բեթերսպուրգի կ'երթայ։

—Մոթիէլլիկի կիրճին մէջ ռուսական յարձակման միջոցին Ռուսաց կորուստն է 1000 հոգի։

—Ճարոնցիք չինական փոքր նաւ մը բռնեցին, որուն մէջ կար Բորթ Արթուրի մէկ թղթատարը։

ՎԻԵՆՆԱ.—Կը հաւատան թէ Ռուրբաթքին կը նանչնչէ Մուքէն։

ՊԷՐԼԻՆ. — Գերմանիա Բեթերսպուրգի մէջ բոլոր գերմանական չոգենաւի մը մէջ ռուսական Սմոլենսք յածանաւին կողմէ ի գործ դրուած թղթատարական գրաւման դէմ։

—Ռուսիոյ կնքելիք փոխառութեան բանակցութիւնները աւարտեցան։ Գերման սեղանաւորները որոշեցին 12 միլիոն 500 հազար անգլ. ոսկի փոխ տալ Ռուսիոյ տարեկան հարիւրին 5 տոկոսով։

ԼՈՆՏՈՆ.—Մանչուրիոյ ճարոնական բանակին ընդհ. հրամատար Օեամա մարէշալը յայտարարութիւն մը հրատարակեց՝ պաշարումը կատարող բանակին ուղղուած։

—Թիէն-Ձինէն կը հեռագրեն թէ նորէն ճարոնցի 20,000 զինուորներ ցամաք հանուած են Տալնի։

ՀՌՈՄ.—Պապին մօտ գտնուողները կը հաւատան թէ Պապը եկեղեցական կցորդութենէ պիտի հրաժարեցնէ Տիժոնի և Լավալի եպիսկոպոսները, որոնք Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ պաշտպանուած են և կ'աւելցնեն թէ Պապը ոչ մէկ բան պիտի ընէ ոչ ինպատ և ոչ ալ հակառակ, Քոնքորատային պահպանութեան համար։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

6/19 Յուլիս 1904

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	92.12
Ամէնէն բարձր գինը	92.23
» վար գինը	92.11½

ՐՈՒՄԷԼԻ ԵՐԿԱԲՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	120.50
Երէկուան բարձր գինը	120.87
» վար »	120 50

Առեւտրական Կեանքը

Պատմական ակնարկ մը Գերման վաճառականութեան վրայ

1818ին Բրուսիա մաքսային օրէնք մը կը դնէ, որ ապա չափիլ մը պիտի ըլլար գերման փոքր պետութիւններուն՝ արտաքին վաճառականութեան մէջ համընթաց քալելու։ 1828ին կը հաստատուի մաքսային միութիւնը և 1833ին կը հրատարակուի մաքսային միութեան նոր դաշնադրութիւնը։ 1861-65 կը հրատարակուի Գերմանիոյ Առեւտրական Օրինագիրքը, 1866ին կը կազմուի հիւսիսային գերման պետութեանց միութիւնը, որոյ գլխաւոր նպատակն էր այս փոքր պետութեանց մէջ դրամական, մաքսային, թղթատարական, ծովային և առեւտրական միօրինակ դրութիւն մը հաստատել։ Տրնտեսական միութեան այս ներքին գործերուն յաջողապէս գլուխ ելնելը դիւրացուց արտաքին վաճառականութեան մէջ կարեւոր դիրք մը ստանալու համար տարուած ջանքերը։

Գերման ճարտարագործութեան նը-պատելու և արտադրութիւններու ըստ պահանջման վայրեր գտնելու նպատակաւ կը կազմուի Հանսէլսիֆերայն, մէկ միլիոն մարք դրամագլուխով ընկերութիւն մը։ Այս ընկերութեան հիմնադիրներէն Պ. Լէօնիսի առաջնորդութեամբ քանի մը մասնագէտներ 1881ին Աւստրիական Լոյտի Լիւսիֆեր չոգենաւով Թրէբիզոնէ ճամբայ կ'ելնեն դէպ յԱրեւելս. Ցունաստանի, Թուրքիոյ և Ռումանիոյ մէջ տնտեսական քննութիւններ կատարելու։ Այդ մասնախումբը ընդարձակ ծրագիր մը ունէր զոր բառ առ բառ կը թարգմանենք և տնտեսական հարցերով չանգրգռուող անձերու և վաճառականներու ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք սա կէտին վրայ թէ օտարներ երբ կ'այցելեն մեր առեւտրական հրապարակները, նպատակ դրած են իրենց քաղել տնտեսական ծանօթութիւններ ու տեղեկութիւններ, այդ ծանօթութիւնները անհրաժեշտ են գործի մէջ յաջողելու համար։

Այդ մասնախմբին ծրագիրը սա յօդուածներէն կը բաղկանար։

1. Արեւելքի պետութեանց քնակիչներու թիւն ինչ է և անոնց մէջ ո՛րքան Գերման կայ ու այդ Գերմաններն ինչո՛վ կ'զբաղին։

2. Երկրին ներածութեան ու արտածութեան ընդհանուր գումարն ինչ է և անոնց մէջ գլխաւոր տարրերը որո՞նք են։

3. Ներածող ու արտածող գլխաւոր ազգերը որո՞նք են և ասոնց մէջ ինչ դիրք ունին Գերմանիա, Աւստրիա ու Զուիցերիա։

4. Արտադրեալ ապրանքները ծախելու կամ գնելու և վճարման կամ վարկի եղանակներն ինչ են։

5. Ապրանաց փոխադրութեան, մաքսի, մթերանոցի, նաւողէջի համար միջին հաշուով ինչ ծախք կ'ըլլայ։

6. Ի՞նչ են կալուածական, ստացուածքի ու զանոնք գրաւի դնելու օրէնքները.

7. Ի՞նչ է երկրին երկրագործութեան, անասնաբուծութեան, պարէզներու մշակութեան, հանքային ու անտառային ներկայ վիճակն ու կարողութիւնը։

8. Օտար վաճառականներն այդ գործերու մէջ ինչ բաժին ունին և գերման դրամագլխով ձեռնարկուած գործեր ինչ չափ կրնան արտադրել այս ճիւղերու մէջ։

9. Երկրին մէջ ինչ առարկաներու պէտք կայ և որո՞նք կրնան շահաբեր ըլլալ։

10. Ճարտարային ու առեւտրական ինչ հաստատութիւններ կան այժմ և ո՛ր ատիճան յաջողած են։

11. Ի՞նչ հաստատութիւններ ծրագրուած են և անոնցմէ ինչ չափ կ'ակնկալուի։

12. Ի՞նչ է երկրին ճարտարարուեստի վիճակը։ Կա՞ն մենաշնորհեալ ճարտարարուեստներ և մենաշնորհ առնելու միջոցները որո՞նք են։

13. Ի՞նչ է երկրին գլխաւոր քաղաքներուն և մօտակայ վայրերու հողին ու շէնքին արժէքը։

14. Շարժուն ու անշարժ ստացուածոց տուրքն ինչ է։

15. Ուրիշ ուղղակի կամ անուղղակի ինչ տուրքեր կան, և ինչպէս կը գանձուին։

16. Գործաւորները ինչպէս կը ճարուին և ինչպէս կ'որոշուի անոնց օրականը։

17. Ի՞նչ գործեր Գերմանիոյ նիւթական ու գործնական կարողութեան կը յարմարին և ինչ եղանակաւ կարելի է անոնց ձեռնարկել։

18. Ցաջողութիւն խոստացող առեւտրական ինչ նոր գործեր կան։

19. Ճարտարային ու գիտական հաստատութիւններ հիմնելու համար հարկ եղած արտօնութիւնները ստանալու եղանակները որո՞նք են։

20. Երկրին Միւսէոններուն մէջ Գերմանք ինչ բաժին ունին։

21. Ինչպէս է երկրին կլիման։

22. Հնախուզական ինչ պեղումներ եղած են և անոնց մէջ Գերմանք ինչ բաժին ունեցած են։

Այս մասնախմբին մասնագէտ անդամներն էին Գերմանիոյ երկաթուղւոյ ընկերութեան քննիչ Պ. Պէօմէնս, Բէօլնի նշանաւոր քիմիագէտներէն Պ. Կրիւնպէրկ, հանքագան Պ. Կուրլթ, երկաթուղւոյ քննիչ Պ. Եիւթնէր, երկրաչափ Պ. Շուլց եւն.։

Այդ մասնախումբը այցելեց Պիրէոն, Աթէնք, Շերա, Բարօս, Թինոս, Սելանիկ, Պոլիս, Էսմիրնէ, Ֆիլիպէ, Իզմիա, Մուտանիա, Պրուսա, Իզմիր, Մանիսա, Լառնաքա, Պէրութ, Եաֆա, Երուսաղէմ քաղաքները և 1882ին հրատարակեց իր քաղած ծանօթութիւնները։

Գերմանիոյ Հանսէլսֆէրայն ընկերութիւնը նախ կ'սկսի Ցունաստանի մէջ գործի ձեռնարկել։ 1882 Մարտ ամսոյն վերջը Պիրէոնի մէջ կը բացուի Գերման գործարաններու արտադրած մեքենաներէն և տարբեր ձեռագործներէն նմոյշներու ցուցադրավայր մը։ Նոյն ընկերութիւնը հրաւէր կը կարդայ բոլոր գերման կարեւոր գործարաններուն իրենց արտադրութիւններ ղրկել Պիրէոնի ցուցադրավայրը, փոխադրութեան, մաքսի և ծախուց համար մեծ դիւրութիւններ ցոյց տալով և այդ ապրանաց համար մինչեւ մէկ տարի ցուցադրավայրի վարձք չառնելով։

Քաղաքացին եւ Առեւտրական Օրինագիրք

Երաշխաւորութիւն

Բ. եւ վերջին ցօդուած

Եթէ երաշխաւորը ժամանակամիջոցի մը համար միայն երաշխաւորած է, օր. համար՝ այն ինչ օրէն սկսեալ մինչեւ մէկ ամիս, այդ ժամանակամիջոցը լրանալէն ետքը կ'ազատի երաշխաւորութենէ (639)։

Մինչդամ երաշխաւոր ըլլալէ յետոյ երաշխաւորն այլ եւս չի կրնար յետս կոչել իր երաշխաւորութիւնը։ Եթէ անիկա երաշխաւորելին ըսած է որ «այսինչին վրայ ո՛րքան պահանջդ որ ապացուցուի, ես պիտի վճարեմ», ասիկա երաշխաւորութիւն մըն է, զոր երաշխաւորը չի կրնար յետս կոչել։ Եթէ մինչեւ իսկ պարտքը գոյութիւն ունենայ այս խօսքը ըսելէ ետքը. սակայն եթէ ըսէ. «այս ինչ մարդուն ի՛նչ որ ծախես, անոր փոխարժէքը կ'երաշխաւորեմ», այդ պարագային կրնայ, երբ դեռ առուծախ եղած չէ կամ ապրանքը յանձնուած չէ, ըսել երաշխաւորելիս թէ «այն մարդուն ապրանք մի՛ տար, ես երաշխաւորութիւնս ետ առի» ու այսպէս ազատիլ երաշխաւորութենէ (640)։

Երաշխաւոր մը այն ատեն կ'ազատի պարտականութենէ, երբ երաշխաւորելը ըսէ թէ «երաշխաւորին վրայ պահանջ մը չունիմ, կամ ազատ կացուցի զձեզ երաշխաւորութենէ» (660)։ Երաշխաւորին իր պարտականութենէն ազատելովը՝ պարտականը իր պարտքէն չազատիր, սակայն բուն պարտականին պարտքէն ազատելովը երաշխաւորը կ'ազատի իր երաշխաւորութենէն (661—662)։

Եթէ պահանջատէրը պարտականին երկրորդ պայմանաժամ մը տայ, այդ պայմանաժամը բնական բերմամբ երաշխաւորին համար ալ տուած կ'ըլլայ։ Սակայն եթէ պահանջատէրը երաշխաւորին պայմանաժամ մը տայ, ատկէ չի կրնար օգտուիլ բուն պարտականը (655)։

Պահանջատէրը կրնայ իր պահանջը երաշխաւորէն կամ բուն պարտականէն պահանջել։ Եթէ երաշխաւորները մէկէ աւելի են, կրնայ իր ուզած երաշխաւորին դիմել (645—646)։

Եթէ միեւնոյն պարտքին համար քանի մը երաշխաւորներ զաս զաս երաշխաւորած են, անոնց իւրաքանչիւրը պարտքին ամբողջովին հատուցմանը պարտաւոր է, իսկ եթէ միասնաբար երաշխաւորած են, պարտքը այդ երաշխաւորներուն մէջ կը բաժնուի և իւրաքանչիւրը իրեն ինկած բաժինը կը վճարէ։ Օրինակի համար, եթէ 3000 ղրուշ գումարի մը վճարման համար զաս զաս երեք հոգի երաշխաւոր եղած են, պահանջատէրը ասոնցմէ ուզած անձին կը դիմէ 3000 ղրուշի իր պահանջը գանձելու համար, սակայն եթէ այդ երեք անձերը միասնաբար երաշխաւոր եղած են, պահանջատէրը անոնց իւրաքանչիւրէն 1000ական ղրուշ կրնայ պահանջել (647)։

Երաշխաւորը պատասխանատու է (643)։ Քէֆալէթի պիլ մալի մէջ, երաշխաւորեալ գումարն երաշխաւորէն պահանջելի ըլլալու համար, էական պայման է որ, նոյն իրը կամ գումարը բուն պարտականէն պահանջելի ըլլայ, որով ծախուած ապրանքի մը, վարձքի, դրամական պարտքի մը համար երաշխաւոր եղողը կը բռնադատուի հատուցանել, սակայն գրաւի, աւանդի, վարձեալ իրի համար երաշխաւոր ըլլալ վաւերական չէ, եթէ այս մասին մասնաւոր պայման մը գրուած չէ (631)։

Եթէ մէկու մը քով պահօն (էմանեթ) մը գտնուի, այդ պահօնին տիրոջ պարտքին համար կարելի է երաշխաւոր ըլլալ, պայմանաւ որ պահօնը ծախուի ու պարտքերը հատուցուին։ Երաշխաւորը պարտաւոր է պահանջատէրին պահանջքին վրայ ծախել այդ պահօնը ու պարտականին պարտքը վճարել։ Եթէ այդ պահօնը կորսուի, երաշխաւորը չի տուժեր, սակայն եթէ երաշխաւոր ըլլալէ յետոյ պահօնն իր տիրոջ յանձնէ, կը ստիպուի տուժել կամ հատուցանել պարտքը (650)։

Պարտականը եթէ իր պայմանաժամով ունեցած պարտքը չվճարած ուրիշ տեղ երթալ ուզէ, պահանջատէրը կրնայ դատաւորի մը դիմել ու անոր միջոցաւ երաշխաւոր մը պահանջել (656)։

Դրամի մը կամ իրի մը համար երաշխաւոր եղող անձը եթէ մեռնի, իր ստացուածքէն կը գանձուի նոյն գումարը (670)։

Եթէ պարտական ու երաշխաւոր իրաւախոհ ըլլան պահանջատէրին հետ, ու պարտքէն զեղչ մը ընեն առանց ոեւէ պայմանի կամ սա պայմանաւ թէ երկուքն ալ (պարտական ու երաշխաւոր) պարտքին այդ զեղչեալ մասէն ազատ մնան կամ միայն պարտականը ազատ մնայ, այդ զեղչեալ պարտքը վճարուելով թէ՝ երաշխաւոր և թէ պարտական կ'ազատին իրենց պարտքէն։ Սակայն եթէ պահանջատէրին հետ պայման դրուած է թէ այդ իրաւախոհութիւնը երաշխաւորին համար է միայն, այն ատեն պահանջատէրն ազատ է, կրնայ կա՛մ ամբողջ գումարին համար պարտականին դիմել, կամ իրաւախոհ եղած գումարը երաշխաւորէն պահանջել, իսկ յետոյ զեղչեալ մասին համար պարտականին դիմել (668)։

Բնական է որ երաշխաւոր մը իր երաշխաւորութեամբ վճարած դրամը կը պահանջէ պարտականէն։ Եթէ երաշխաւորը պարտուց մէկ մասին համար պարտատիրոջ հետ իրաւախոհ եղած ըլլայ, պարտականէն նոյնքան դրամ միայն կրնայ պահանջել (657)։

Քէֆիլի պիլ ճէֆսի մէջ եթէ երաշխաւորեալ անձը մեռնի, երաշխաւորը կ'ազատի երաշխաւորութենէ։

Փոխարինական պայմանադրութեան մէջ, եթէ մին զմիւսը խաբէ, խաբողը պարտաւոր է գոյացած վնասը հատուցանել, օրինակի համար եթէ մէկը անչափահաս տղայ մը վաճառականին ներկայացնելով ըսէ թէ ասիկա իմ տղաս է, և արտօնութիւն տուած եմ իրեն առուտուր ընելու, ու այդ տղան այս կերպով պարտական ըլլայ ու չը կրնայ իր պարտքը հատուցանել, ըստ օրինի այդ պարտքը հատուցանելու կը պարտաւորի այդ կեղծ յայտարարութիւնը ընող անձը։

Առեւտրական Հրապարակ

Քէսքէք

(Շաբթուան կացութիւնը)

Իզմիր, Ցուլիս 3/16

Գարի.—Շաբթուս ժամանած են Այտրնի երկ. ճամբով (տեղական) 15,000 պարկ, Գասապայի երկ. ճամբով 21,800 ծովու և ցամաքի ճամբով 1250, ընդ ամէնը 38,050 պարկ։ Շաբթուս եղած գործառնութիւնք՝ 30,050 պարկ։ Ծախուած ապրանքներուն մէջ կը գտնուէր մաս մը հին ապրանք, որ ծախուեցաւ 9-10¼ ղրշ.ի։ Շաբթուս մէջ ժամանած է նաեւ Ուշաքի ապրանք 1350 պարկ, իսկ անցեալ շաբթուընէ մնացած է չծախուած ապրանք 8000 պարկ։ Լաւ տեսակ ապրանքներ կը փնտռուին հրապարակին վրայ։ Ստորեւ նշանակած գիները նոր ապրանքներու համար են։—Էքսթրա 14-15¼, Ա. 13—13¾, Բ. 11¾—12¾, Գ. 10½—11½, ստորին 9-10½։ Ուշաքի առաջին տեսակ ապրանքներուն գիներն են 11-12 ղրշ.։

Ցորեն.—Այտրնի երկ. ճամբով եկաւ 1355 պարկ, Գասապայի երկ. ճամբով՝ 700, ծովու և ցամաքի ճամբով 7445, ընդ ամէնը 9500 պարկ։ Եղած գործառնութիւնք են 11,500 պարկ։ Այս շաբթու շատ փնտռուեցաւ առաջին տեսակը, սակայն միջակ ապրանքներ ալ բաւական ծախուեցան, միայն թէ քիչ մը դժուարաւ։ Օրուան գիներն են տեղական, 51-61 փարա։

Բակլա.—Ժամանում Այտրնի երկ. ճամբով 5975 պարկ, Գասապայի երկ. ճամբով 22,425։ Ծովու ճամբով ապրանք չեկաւ։ Շաբթուս մէջ ծախուեցաւ 28.000 պարկ։ Գիներն են 29½—30¼ փր. Ծախող շատ, բայց առնող գրէթէ չի կայ։

Բամբակ.—Այտրնի երկ. ճամբով եկաւ միայն 35 հակ։ Գասապայէ ապրանք չեկաւ։ Շաբթուս մէջ ծախուեցաւ միայն 435 հակ։ Գիներն են Էքսթրա 380-385, Ա. 345-360, Բ. 320-340, Գ. 292½—310։

Սուսամ.—Ծախուեցաւ 100 պարկ, գին 80-86 փարա։

Նուլաթ.—Ծախուեցաւ 10,000 օխա, 27 փարայէն։

Խաշխաշ.—Սեւ տեսակ գին 59-60, ճերմակ 58,60 փրշ.։

Զավսար.—39-40 փրշ.։

Բամբակի կուլ.—Նազարի եկաւ...։ Այս շաբթի գրէթէ բնաւ գործ չը-ընեցինք, գին 13-14 փրշ.։

Այս շաբթու քաղաքիս մանիֆաթուրայի հրապարակին վրայ ալ այնքան կարեւոր գործառնութիւն չիկար։

Ս. Ե.

Նուագող թռուցիկներ

Թռչնիկներ կը ծախեն տղոց համար տեսակ մը թռուցիկներ, որոնք ձեւով բոլորովին կը տարբերին մերիններէն, մանաւանդ որ նուագարան մը նման ձայներ կը հանեն։

Այդ թռուցիկները ճիշդ թռչունի ձեւով շինուած են թուղթէ։ Ունին թեւեր, թաթեր և գլուխ։ Այս թուղթէ կենդանիին բացած թեւերը հովին դիմադրելով, թռուցիկն օդին մէջ կը բարձրացնեն։ Թաթերը, որոնք ծայրերը փոքրիկ կապարներ փակցուած թղթէ երիզներ են, թռուցիկին դիրքը և ուղղութիւնը հաւասարակշռելու կը ծառայեն, իսկ գլխուն վրայ ուղղահայեաց դրուած է եղէգի կտոր մը։ Այս եղէգին երկու ծայրը արդէն իսկ ներսէն գոց կ'ըլլայ և վրան հաւկթաձեւ ծակ մը միայն կը բանան։ Դիւրաւ կրնայ երեւակայուիլ թէ այս պարզ գործիքը քնարի մը դերը պիտի կատարէ, և արդարեւ օդին այդ եղէգին ծակին հպելուն չափով, ցած կամ բարձր ձայներ կ'ելնեն անկէ։

Աննամցի տղաքներու է՛ն սիրական գործիքն ու զբօսանքն է այս։ Ամառուան գեղեցիկ գիշերները —որովհետեւ այդ երկրիը ցերեկն հով չըլլար— անոնք կ'երթան կը նստին գետեզրը, իրենց նուագարան-թռուցիկներուն առասպը ձեռքերին, և կ'սկսին երգել որոց միեւնոյն եղանակաւ կ'ընկերանայ միշտ իրենց քնարը։

Հանդէս նոր գիւտերու անուն թերթը կ'ըսէ թէ այս թռուցիկնուագարանները առեւտուրի տեսակէտով շատ կարեւոր նիւթեր են, որովհետեւ իրենց սիրուն տեսքէն զատ, անոնք ականջները հրապուրելու իրենց յատկութիւնով կրնան տղոց մէջ շատ սպառում ունենալ։

Առեւտրական եւ Ճարտարական Հրապարակ

Վան

Վան քաղաքը իր ծովուն, չրջակայ գաւառակներու յարաբերութեան, վաճառականութեան ու արուեստագործութեան չնորհիւ նշանակելի կեդրոն մըն է։

Ներքին քաղաքներու հետ համեմատելով, Վան աւելի ներածող է, որովհետեւ աւելի նորատէր է։ Գլխաւոր գործառնութիւնը Պոլսոյ հետ է, ուրկէ կը ներածէ մեծ քանակութիւնով մանիֆաթուրա և արքարիէ։ Բայց մանիֆաթուրայի կարեւոր գործառնութիւն ունի նաև Հալէպի հետ, մանաւանդ ճերմակ ապրանքի վրայ։ Կը ներածէ ամերիքան (մասուրքան կոչուած ֆուլի եւն.) շատ յարմար խամեր, խասաներ, բեզզիզ եւն. Պոլսականներէն անմրցելի կերպով աման, մասնաւոր հիվան ապրանքներ և կարգ մը մետաքսեղէններ, կուրճի եւն., նաև ձէթ, ձիթապտուղ և այլն։

Տրապզոնէն եւ Կարնէն կը ներածուի քանիքար իբի ապրանքներ, շաքար, երկաթ, պղինձ, անագ, քարիւղ եւն։ Այնթապէն կը բերուին մանիսայի տեսակներ, Տիարպէքիրէն՝ մետաքսէ շարաւան, փեսլի, քանի մը տարիէ ի վեր նաև բամբակ և բրինձ, Պիթլիզէն, Սղերդէն, Պաղթանէն և Շիրուանէն՝ չամիչ, թուզ, արմաւ, ռուփ, նուռ, պաստեղ եւն։ Պարսկաստանէն՝ Պարսիկներու միջոցով՝ կը ներածուի մետաքսեղէն ճանֆեսս չալ։ Գորգ և ռուսական պասմաներ, նաև ֆիսմիս և կերմիան կոչուած չամիչները։ Բրինձի և բամբակի ներածումը քանի մը տարիներէ ի վեր դադրած է։

Ներածուած ապրանքները և տեղական արտադրութիւնները Վանայ մէջ սպառուածէն քիչ պակաս քանակութեամբ կը գրուին չրջակայ գաւառները, Հէքեարի (Աղբակ, Կեաւառ, Կեդրոն Պաղգալէ), Արճէշ, Ալչաւազ, Սարա, Դեւաշ (Կեդ. Ոստան) Թիմար, և Շամիրան։

Վանի արտածութիւնը համեմատաբար շատ նուազ է. այդ պատճառաւ դրամին պակասը զգալի է։ Կ'արտածուի գլխաւորապէս ոչխար, մորթ (ոչխարի, այծի, աղուէսի, կուզի եւն.) բրդի տեսակներ, թիֆթիֆ ոչխարի մաքրուած աղիք (որ Վիեննա և Մարսիլիա կը ղրկուի.) գխտոր, ծիրանի կորիզ (որ տեղական օճառի չինութեան մէջ կը գործածուի) և այլն։

Արուեստագործական արտածութիւնը կը կազմեն մի միայն տեղական արծաթեղէնները, սիկառի տուփ և քիչ քանակութեամբ այ Շատախի չալն ու ապան, որոնք սակայն խնամատ հոգածութեամբ չպատրաստուելնուն համար, արտածութիւնը կը նուազի յամրաքար։

Առեւտրական հրապարակին վրայ մեծապէս կ'ազդէ արմտիքի առուտուրը։ Երեք-չորս տարի է որ բերքերը առատ և գիները ինկած են։ Ցորենին գինը տարիներէ հետէ չափը (6-7 լիտր. 48-56 օխայ) 10-100 ղրշ.ի մէջտեղերը կը դեգերի (այժմ տեսակին համեմատ 20-30 ղրշ. կը ծախուի։)

Անպայման ապառիկի դրութիւնը, որով խանութպանը վաճառականէն կը գնէ առանց որոշ վճարօրի, և հանդիպած յաճախորդին ապառիկ կը ցրուէ, մեծ մասը անգանձելի. ծայրայեղութեան տարուած սակարկութիւնը վաճառականութեան կը վնասէ։

Վան, 22 Ցունիս Ա.

Հրապարակ Ներքին Ապրանաց

Աֆիոն.—Այս շաբթու ծախուեցաւ 10 կողով, չորսը Պէյրազարի և Կէյվէի հին ապրանք 90 ղրշ.էն, չորսը՝ Պիլէճիկի և Ուշաքի նոր ապրանք 88էն և երկուքը Գարահիսարի նոր ապրանք, առանց մաքսի 88 ղրշ.էն։ Նոր ապրանքները 90ի, մաքուր Գարահիսար 92—94ի և հինը 96—97ի առնող կայ։ Հրապարակը հաստատուն է։ Ցարդ ժամանած են 360 կողով մինչ անցեալ տարի 48 կողով էր։

Թիֆթիֆ.—Այս շաբթու ծախուեցաւ 540 հակ, 100ը քաղաք, 8½—9½ և ընտիրը 12—12¾ ղրշ.ի, 100ը ընտիր Եօզղատ 16ի, 16ը Ագչէհիր 13⅛ և 30ը ատէտ Էսկիշէհիր, 15¾ ղրշ.ի։ 300 հակ ալ Գաստամպօլի ապրանք, սէքարտա, 15½էն։ Հրապարակը թէև հաստատ է, բայց ուրիշ գործառնութիւն չեղաւ։ Մեծ գնորդները Ա. բարակ էքսդրա ապրանքները առնելու արամադրութիւն ունին, բայց գիները չաւելցնելու համար փութկոտութիւն ցոյց չեն տար։

Բուրդ.—Հրապարակը կայուն։ Այս շաբթու կարեւոր գործ չեղաւ։ Գիները, չոգենաւ յանձնելի, 6½-6¾ անուանական։ Առ այժմ ոչ գնող կայ ոչ ծախող։

Ցորեն.—Այս շաբթու քիչ ալիւր եկած ըլլալով, գիները քիչ մը բարձրացան։ Մասնաւորապէս կակուղ ճերմակ ապրանքները կը գնուին 35½-36ի։ Էքսդրա մինչեւ 36½-36¾ փր.ի ծախուեցաւ։ Խառնուրդ՝ 30-31, կակուղ՝ 32, չալտարը՝ 25¾-26 և մինչեւ 27-28 փր., ըստ սնտուկի, ծախուեցաւ։ Բումէլիի կարծր ցորեն, նոր ապրանք, սկսաւ գալ և մինչեւ 30-31½ փր.ի ծախուիլ։

Գարի.—Բումէլիի և տեղական նոր ապրանք, չոգենաւ յանձնելի, մինչեւ 21-22½ փր.ի ծախուեցաւ Եւրոպայի համար։ Անատոլուի հին ապրանքներու վրայ գործ չեղաւ։

Կտաւաս (քէթէն թօխումու).—Բուֆէյիի ձմրան տեսակ, չոգենաւ յանձնելի, մինչեւ 41½-42½ փր.ի։ Ալիվրէ ծախուեցաւ քիչ մը բան։ Անատոլուի ամրան տեսակը, չոգենաւ յանձնելի, 40-41 փր. ծախուեցաւ։

Մաւրիֆաթուրայի Հրապարակ

Կ. Պոլսոյ

Ցունիսի առաջին օրերը քիչ չատ գործ կար հրապարակի վրայ, որովհետեւ խոզակի ատեն էր և Պրուսացիները, Ատաբազարցիները և ուրիշ շերամաբոյծ տեղերէ քիչ չատ յաճախորդներ եկած էին, բայց 10-15 օրէն ետքը գործերը դադրեցան հրապարակի վրայ։ Ճերմակ ապրանքի խնդրանքը պակաս եղաւ Անատոլուէն։ Ուզուած տեսակները կը գտնուին հրապարակի վրայ։

Իտալական Ֆապրիֆաները բաղդի յայտաղեալ յանձնարարութիւնները անմիջապէս յանձնելու սկսան, որով բաղդի տեսակն ալ ամբողջ է հրապարակին վրայ։

Պասմա.—Էլվան, բաց գոյն տեսակներ շատ կան, իսկ գոց գոյն էլվան և եղանակին յարմար տեսակներ պակաս են։

Բուզէն.—Հին ապրանք կայ հրապարակի վրայ և նոր գիներէն պակաս կը ծախուի։ Նոր գալիքները Ցուլիսին մէջ պիտի հասնին։

Վլլուր.—Այս տեսակէն վերջերս երկու Ֆապրիգայէ ապրանքներ հասան, և ապրանք եղած գիներով կը ծախուին։ Եթէ այս մէջոցին բամբակի գինը չբարձրանար, ամէն ոք վնաս պիտի ընէր։

Sofումա.—Բաւական հասած է։ Տեսակ կայ։

Տիւզ ալ. — Իր ամէն տեսակներով պատրաստ կայ։

Սեւ սաքէն.—Քիչ է հրապարակի վրայ։

Տրիլ սպինաքօ և այս կարգի ապրանքներ քիչ չատ կը գտնուին։ Ամէնուն քով կայ և գիները յարմար են։

Գործերը կը յուսանք որ պիտի բացուին։ Ամէնուն քով քիչ չատ տեսակ կայ և ուրիշ տեսակներ ալ օր օրի կը հասնին։

Բուրդի սղութեան պատճառաւ, Ֆէսի Ֆապրիֆաները այս չաբթու բարձրացուցին իրենց գիները, որոնք արդէն չատ ածան չէին։

Գալով բամբակին, 5.94էն բարձրանալով մինչեւ 6.65 հասաւ։ Այսօր 6.50 է։ Եթէ Լիվրբուլի օրական արտադրութիւնք 7000-10,000 հակի բարձրանան, բամբակի գինն հաւանականաբար 7 պիտի ըլլայ։

Սիմոն Զէօմլէքճեան

Պարզ Խօսքեր

Ճեմարանի հանդէսը

Ճեմարանի հանդէսը, որ տեղի ունեցաւ այս Բ. օր, քանի մը խորհրդածութիւններ կը ներշնչէ մեզ։ Անոնք որ կրթական և վարժարանական խնդիրներով կը հետաքրքրուին, դիտած են անշուշտ որ դպրոցական եւմտացոյցին չափ և թերեւս անկէ աւելի կարեւոր դեր մը կը կատարէ՝ ուսումնական յառաջդիմութեան տեսակէտով՝ ա՛յն ներքին համերաշխութիւնը զոր վարժարանի մը ուսուցչական խումբը կ'ունենայ թէ՝ ինք իր մէջ և թէ վարիչ մարմնոյն հետ, ո՛չ թէ անձնական շահեր ունենալով իրեն նպատակ, այլ վարժարանին յառաջդիմութիւնը միայն։ Այս համերաշխութիւնը, որ պաշտօնի գիտակցութեան և վարմունքի փափկութեան արդիւնք է, զօրաւոր աղդակ մը կ'ըլլայ դպրոցական յառաջդիմութեան համար, և անոր բացակայութիւնը յաճախ տեղի կուտայ ներքին անհամաձայնութիւններու։ Ուրախ ենք որ Ճեմարան վարժարանը կը վայելէ այս զօրաւոր ազդակը, որուն չնորհիւ միայն կրցած է գոհացուցիչ արդիւնք մը առաջ բերել մէկ տարուան մէջ, համեմատաբար անձուկ միջոցներով։ Հոգաբարձութեան համակրելի ատենապետը, Միհրան էֆ. Արծրունի, իր պաշտօնակիցներուն պէս գուրգուրանքով և անձնուիրութեամբ փարած է իր ստանձնած պարտականութեան զոր կը կատարէ խղճմտօրէն, հաւասարապէս սիրելի ըլլալով թէ՝ թաղեցիներուն և թէ վարժարանին պաշտօնէութեան և Կրթական Մասնախմբին, որոնց աշխատութիւնները կը գնահատէ, կը գովէ ու կը քաջալերէ։ Վարժարանին Տեսուչը, Մարտիրոս էֆ. Պապոնեան, իր անժխտելի կարողութեամբ և բարեհամբոյր բնաւորութեամբ, կրցած է պահել պահպանել այս ներքին համերաշխութիւնը, և սիրելի ըլլալ իր աշխատակիցներուն, որոնց անձնուէր օժանդակութիւնն այնքան օգտակար եղած է Ճեմարանին համար։ Գովեստի արժանի են նաեւ Կրթական Մասնախումբի ժիր անդամները, — ամէնքն ալ կրթասէր, — որոնց բովանդակ ջանադրութիւնն է կրթական և նիւթական փայլուն վիճակ մը ապահովել Ճեմարան վարժարանին։

Սիմէոն Ծերունի

Ժամացոյց

7/20 Ցուլիս 1904

Ժ. Ա. Մ		Ժ. Ա. Մ	
Քրիստոսական		Էրիոպական	
10	28	6	Առաւօտ
11	28	7	»
12	28	8	»
1	28	9	»
2	28	10	»
3	28	11	»
4	28	12	Կէս օր
5	28	1	Երեկոյ
6	28	2	»
7	28	3	»
8	28	4	»
9	28	5	»
10	28	6	»

Տէր եւ Տնօրէն
Յովհաննէս Ֆ. Դաւթեարեան